

Tiltak for barn og unge
med spesielle forutsetninger
for musikkutøvelse

Det utvalg som er nedsatt etter initiativ fra Norsk Musikk-
skoleråd, for å utrede tiltak for barn og unge med spesielle
forutsetninger for musikkutøvelse, leverer herved sin
innstilling.

23 juni 1986

Kåre Hanken
Norsk Musikkskoleråd

Kåre Opdal
Norsk Musikkskoleråd

Einar Solbu
Norges musikkhøgskole

Harry Rishaug
Distrikts-
konservatoriens
rektorkollegium

Ingrid Olseng
Norges musikkhøgskole
sekretær

I N N H O L D

- 1: Utvalgets oppnevning, mandat og arbeid
 - 1.1. Bakgrunn for nedsettelse av utvalget
 - 1.2. Utvalgets sammensetning
 - 1.3. Utvalgets mandat
 - 1.4. Utvalgets arbeid
- 2: Oppsummering av utvalgets hovedkonklusjoner
- 3: Noen forutsetninger og generelle synspunkter
- 4: Barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk
 - 4.1. Drøfting av begrepet spesielle forutsetninger for musikk.
 - 4.2. Antallet barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk
 - 4.3. Beskrivelse og drøfting av de behov barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk har.
- 5: Undervisningsmuligheter i dag for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk
 - 5.1. Innledning
 - 5.2. Muligheter for spesiell musikkundervisning innen det allmenne skoleverket.
 - 5.3. Spesiell musikkundervisning ved siden av det allmenne skoleverket.

- 5.4. Musikk skolenes tilbud til barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk.
- 5.5. Resultat av spørreundersøkelsen til musikk skolene.
- 5.6. Muligheter for å bli tatt opp som student ved konservatorium/høgskole.
- 5.7. Periodiske tiltak

6: Forslag til pedagogiske tiltak

- 6.1. Innledning
- 6.2. Mål
- 6.3. Faglig innhold
 - 6.3.1. Hovedinstrument
 - 6.3.2. Kammermusikk
 - 6.3.3. Musikkteoretiske emner
 - 6.3.4. Gehørtrening
 - 6.3.5. Klaver
 - 6.3.6. Bi-instrument
 - 6.3.7. Improvisasjon/komposisjon
- 6.4. Miljø
- 6.5. Lærerkvalifikasjoner

7: Forslag til organisatoriske tiltak

Innstilling fra K. Hanken og E. Solbu

- 7.1. Innledning

- 7.2. Premisser for utvalgets forslag
- 7.3. Den kommunale musikk skolens generelle ansvar for talentene
 - 7.3.1. Musikk skolens allmenne ansvar
 - 7.3.2. Musikk skolens faglige ansvar
 - 7.3.3. Musikk skolens økonomiske og administrative ansvar
- 7.4. Særlige tiltak
 - 7.4.1. Lokale tiltak
 - 7.4.2. Regionale tiltak
 - 7.4.3. Sentrale tiltak
- 7.5. Fordeler ved den foreslåtte organisasjonsformen

8: Konsekvenser av utvalgets forslag

Innstilling fra K. Hanken og E. Solbu

- 8.1. Faglige og utdanningspolitiske konsekvenser
- 8.2. Økonomiske konsekvenser

9: Forslag til organisatoriske tiltak

Innstilling fra K. Opdal og H. Rishaug

- 9.1. Innledning
- 9.2. Premisser for utvalgets forslag
- 9.3. Utvalgets forslag
 - 9.3.1. Utbygging av kommunale musikk skoler
 - 9.3.2. Generell styrkning av alle musikk skoler

- 9.3.3. Interkommunalt samarbeid
- 9.3.4. Distriktsmusikkskoler
- 9.3.5. Regionalt samarbeid
- 9.3.6. Samarbeid med andre musikkinstitusjoner

10: Konsekvenser av utvalgets forslag

Innstilling fra K. Opdal og H. Rishaug

- 10.1. Faglige konsekvenser
- 10.2. Økonomiske konsekvenser

Vedlegg 1: Spørreskjema til musikkskolene og konkretisering av begrepet spesielle forutsetninger for musikk.

Vedlegg 2: K. Opdals og H. Rishaug's begrunnelse for å fremme en egen innstilling m.h.t. forslag til organisatoriske tiltak og konsekvenser av forslagene.

1. UTVALGETS OPPNEVNING, MANDAT OG ARBEID

1.1. Bakgrunn for nedsettelse av utvalget

Norsk musikkskoleråd (NOMU) har ved flere anledninger drøftet undervisningstiltak for de mest begavede barn og unge ved norske musikkskoler. Av ulike årsaker har musikkskolene hittil i liten grad maktet å gi tilfredsstillende undervisning til denne elevgruppen. Norsk musikkskoleråd mener derfor at denne elevgruppen må vies spesiell oppmerksomhet og det må settes i verk tiltak som kan imøtekomme de behov disse elevene har. Norsk musikkskoleråd mener at det bør tas utgangspunkt i de eksisterende opplæringstiltak i distriktene og man bør finne en regional påbygging til våre musikkskoler, f.eks. distriktsmusikkskoler, som kan gi et godt tilrettelagt undervisningstilbud.

Styret i Norsk musikkskoleråd tok i møte den 2.5.85 initiativ til å nedsette et utvalg for å utrede spesiell musikkundervisning for barn og unge. Norsk musikkskoleråd foreslo utvalget sammensatt av 2 representanter fra Norsk musikkskoleråd, 1 fra distriktskonservatoriene og 1 fra Norges musikkhøgskole.

Det ble forutsatt at utvalgets utredning skal legges fram for Norsk musikkskoleråds styre som videre legger den fram for landsmøte i Norsk Musikkskoleråd i oktober 1986.

1.2. Utvalgets sammensetning

Institusjonene valgte sine representanter i mai 1985 og utvalget fikk følgende sammensetning:

Rektor Kåre Hanken, Norsk musikkskoleråd, formann
Rektor Kåre Opdal, Norsk musikkskoleråd
Rektor Harry Rishaug, Distriktskonservatoriens
rektorkollegium
Studiesjef Einar Solbu, Norges musikkhøgskole.

Utvalgets sekretær har vært amanuensis Ingrid Olseng, Norges musikkhøgskole.

1.3. Utvalgets mandat

Utvalget har selv utformet sitt mandat som følger:

1. Utvalget skal beskrive og eventuelt drøfte hva man legger i begrepet "spesielle forutsetninger for musikk". Utvalget skal eventuelt uttale seg om antall unge med slike forutsetninger.
2. Utvalget skal beskrive og drøfte de behov barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk har, og hvordan de best kan gis en faglig, sosial og menneskelig utvikling.
3. Utvalget skal beskrive forskjellige pedagogiske og organisatoriske tiltak som kan imøtekomme de behov barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk har.
4. Utvalget skal drøfte økonomiske, utdanningspolitiske og eventuelt andre viktige konsekvenser av slike tiltak.

1.4. Utvalgets arbeid

Tidlig i utvalgets arbeid fant en det nødvendig å foreta en spørreundersøkelse til landets musikkskoler angående antall barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk, eventuelle tilbud til denne elevgruppen, og eventuelle grunner for at de ikke kunne gi et tilfredsstillende undervisningstilbud.

Vurderingen skulle gjøres på bakgrunn av visse kriterier, og på eget skjema utarbeidet av utvalget (se vedl. nr. 1). Undersøkelsen ga en del nyttige og interessante opplysninger, men utvalget har funnet det nødvendig å være meget forsiktig med å trekke entydige konklusjoner av spørreundersøkelsen. Det henvises til kap.4.2. og 5.5.

For å få en så langt mulig fullstendig oversikt over eventuelle eksisterende undervisningstilbud for denne elevgruppen, ble det gjort henvendelser til musikkinstitusjoner, organisasjoner og enkeltpersoner.

Etter invitasjon fra Nordisk Konservatorieråd deltok utvalget på en konferanse i Helsingfors 20-21.1.86. Tema for konferansen var "Specialiserad musikutbildning för barn och ungdom med särskild fallenhet för musik".

M.h.t. forslag til organisatoriske tiltak og konsekvenser av utvalgets forslag har utvalget funnet å måtte avgi en delt innstilling.

Utvalget begynte sitt arbeid den 24. juni 1985 og har hatt 9 møter. Arbeidet ble avsluttet 23 juni 1986.

2. OPPSUMMERING AV UTVALGETS HOVEDKONKLUSJONER

I Kapittel 3 redegjøres for de forutsetninger som utvalget har lagt til grunn for drøftinger og forslag. Utvalget forutsetter følgende

- Det finnes noen barn og unge som har bedre forutsetninger enn andre for musikkutøvelse.
- Disse elevene har særlige undervisningsbehov.
- Det er vesentlig å begynne tidlig med målrettet og systematisk arbeid, hvis man skal kunne utvikle seg som musikkutøver til høyt kunstnerisk nivå.
- Det å gi et spesielt tilrettelagt undervisningstilbud for musikk talenter må ikke sees som en erstatning for eller en motsetning til oppbygning av en musikkundervisning for alle.
- Det å gi musikk talenter et tilrettelagt undervisningstilbud må ikke føre til talentjakt og en tidlig og sterk spesialisering og styring i retning av musikkutøvelse.
- Det er et samfunnsansvar å ivareta de spesielle undervisningsbehov musikk talentene har.

I Kapittel 4 beskrives kriterier som legges til grunn for å vurdere musikk talent. Utvalget drøfter også med bakgrunn i en spørreundersøkelse til musikk skolene antallet barn og unge med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse. Det konkluderes med at man kan anta at 1-3% av de musikk aktive i en kommune har spesielle forutsetninger for musikkutøvelse, men at det bør gis særskilte undervisningstilbud til en noe større gruppe. Utvalget beskriver og drøfter også de spesielle behov unge musikk talenter har, og konkluderer med at det er en rekke faglige, personlige og sosiale behov som vanskelig lar seg tilfredsstillende uten at forholdene legges spesielt tilrette for dette.

I Kapittel 5 gis en oversikt over de undervisningstilbud som finnes i Norge i dag for musikk talenter. Det konkluderes med at dagens situasjon er preget av mangel på planmessig

oppbygning og utbygning av et tilbud for denne elevgruppen. Musikkskolens tilbud til musikktalenter drøftes spesielt, bl.a. med bakgrunn i en spørreundersøkelse ved 110 musikk-skoler. Det ble her vist at det overveiende flertall skoler mener at de ikke kan gi et godt nok tilbud til talentene. De vesentligste årsakene ble oppgitt å være dårlig økonomi, mangel på høyt kvalifiserte lærere og mangel på samspill-muligheter.

I Kapittel 6 gir utvalget forslag til pedagogiske tiltak. Utvalget beskriver og drøfter mål for spesielle undervisnings- og opplæringstiltak for musikktalenter. Det foreslås et pedagogisk innhold bestående av studier innenfor hovedinstrument, kammermusikk, musikkteoretiske emner, gehørtrening, klaver, bi-instrument og improvisasjon/komposisjon. Utvalget drøfter også hva som kjennetegner et faglig og sosialt godt miljø og beskriver hvilke forutsetninger som må være tilstede for å kunne skape et slikt miljø. Utvalget drøfter videre de kvalifikasjonskrav som må stilles til lærere for musikktalenter. Det konkluderes med at lærere for denne elevgruppen må ha meget høye kvalifikasjoner både som pedagoger og som utøvere.

Utvalget har funnet å måtte avgi en delt innstilling m.h.t. forslag til organisatoriske tiltak og konsekvenser av utvalgets forslag. Kapitlene 7 og 8 er en innstilling fra Kåre Hanken og Einar Solbu, kapitlene 9 og 10 er en innstilling fra Kåre Opdal og Harry Rishaug.

I Kapittel 7 forelsår medlemmene Hanken og Solbu følgende organisatoriske tiltak:

- Det må skje en snarlig utbygging av den kommunale musikkskolen slik at alle barn og unge får adgang til et offentlig musikkopplæringstilbud.
- Det må arbeides systematisk for en styrking av lærerkvalifikasjonene og en bedring av undervisningens kvalitet i musikkskolene.
- Musikkskolen må sørge for at et musikk talent tidlig får mer undervisning enn det normale.
- Musikkskolen må ta initiativ til særlige tiltak for talentet når skolen ikke lenger kan gi et fruktbart

tilbud til denne eleven.

- Den lokale, kommunale musikkskolen skal ha det økonomiske og administrative ansvaret for musikk talentets undervisning, uansett om undervisningen foregår ved musikkskolen eller andre steder. Talentet skal forbli elev ved den lokale musikkskolen, selv om undervisningen ikke foregår der.
- Hver musikkskole må i sitt budsjett ha øremerkede ressurser som kan benyttes til spesielt tilrettelagt undervisning for musikk talenter.
- Særlige tiltak for musikk talentene kan organiseres
 - a) lokalt, b) regionalt og c) sentralt:
 - a) Musikkskolene bør samarbeide over kommunegrensene m.h.t. lærerkrefter, kurs, seminarer etc.
 - b) Det bør opprettes spesielle musikkskoleavdelinger (regionale musikkskoler) som kan gi et påbygningstilbud til spesielt talentfulle elever i en region. Det bør så snart som mulig bygges ut et tilstrekkelig antall regionale musikkskoler til at talenter over hele landet kan sikres et tilbud innenfor rimelig reisetid. Regionale musikkskoler bør normalt opprettes som særskilte avdelinger ved de kommunale musikkskoler på de aktuelle steder. Det faglige innholdet bør være slik som beskrevet i kapittel 6. Den kommunale musikkskolen i elevens hjemkommune dekker kostnadene for en elevplass.
 - c) For de få helt spesielt talentfulle elever som finnes på landsbasis bør det opprettes undervisningstilbud ved en eller flere av de høgre musikkutdanningsinstitusjonene. Det faglige innholdet bør være slik som beskrevet i kapittel 6. Den kommunale musikkskolen i elevens hjemkommune dekker kostnaden for en elevplass.

I Kapittel 8 peker medlemmene Hanken og Solbu på følgende faglige, utdanningspolitiske og økonomiske konsekvenser:

- Den kommunale musikkskolen bør snarest bygges ut i alle

deler av landet.

- Det bør snarest gjennomføres drøftinger i musikkskolene over hele landet av skolens ansvar for musikk talentene.
- De musikkskoler som har kvalifiserte lærerkrefter bør snarest gi ekstra undervisningstid til talentfulle elever.
- I miljøsterke musikkskoler og evt. andre institusjoner bør det snarest tas initiativ til opprettelse av regionale musikkskoler.
- Det må snarest bygges ut regionale musikkskoler på så mange steder at alle talenter kan nå en slik skole innen rimelig reisetid.
- Det bør i en forsøksperiode oppnevnes et utvalg for å følge og evaluere de regionale musikkskoler som opprettes. Det bør også opprettes egne rådgivingsgrupper for hver regional musikkskole.
- Utdanningen av musikkskolelærere bør styrkes.
- De høgre musikkutdanningsinstitusjonenes ansvar og oppgaver i forhold til de største talentene bør avklares.
- Det bør arbeides med å sikre det økonomiske grunnlaget for særlige tiltak for musikk talentene.
- Det bør utvikles lærerstoff og undervisningsmetoder tilpasset musikk talentene.
- Det bør initieres forsknings- og utviklingsarbeid om musikk talentene.
- Det bør foretas en kritisk vurdering av den videregående skoles tilbud til musikk talentene.
- Det bør avklares om det musikkteoretiske grunnlag som kreves for høyere musikkstudium kan gjennomgås og dokumenteres innen musikkskolens rammer.
- Alle kommunale musikkskoler bør snarest sette av ekstra

ressurser til talentfulle elever og søke å skaffe ressurser til reisestøtte for talenter som skal få undervisning ved en regional eller sentral musikk-skole.

- De offentlige institusjoner og musikkorganisasjoner bør bidra til å fremskaffe midler til forsknings- og utviklingsarbeid omkring musikk-talenter.

I Kapittel 9 foreslår medlemmene Opdal og Rishaug følgende organisatoriske tiltak:

- Det må snarest opprettes kommunale musikk-skoler i samtlige norske kommuner.
- De kommunale musikk-skolene skal ha ansvaret for å gi tilpasset undervisning også til talentene. Skolene må derfor gjøre sitt ytterste for å knytte til seg høyt kvalifiserte lærere.
- Musikk-skolene bør samarbeide over kommunegrensene om lærer-krefter.
- Det bør opprettes påbygning ved noen musikk-skoler. Disse skolene foreslås kalt distriktsmusikk-skoler. Det faglige innhold bør være slik som beskrevet i kapittel 6. Skolene bør opprettes på grunn av drøftinger først og fremst i NOMU's fylkesavdelinger.
- Man bør ha som hovedprinsipp at den kommunale musikk-skole i hvert fylke, som etter en samlet vurdering har de beste forutsetninger for å organisere og administrere påbygningstilbud for talentene, gis status som distriktsmusikk-skole.
- Utbyggingen av distriktsmusikk-skoler på landsbasis må ses i sammenheng med styrkingen av det profesjonelle musikk-liv også utenom de største byene.
- Det bør organiseres hensiktsmessige kombinerte stillinger for å få gode lærer-krefter til distriktsmusikk-skolene.
- Det vil være nødvendig med samarbeid mellom distriktsmusikk-skoler for å dekke behovet for høyt kvalifiserte lærere.

- Distriktsmusikk skolene bør søke samarbeid med f.eks. de høgre musikkutdanningsinstitusjonene om lærere for å imøttekomme undervisningsbehov distriktsmusikk skolene selv eventuelt ikke kan tilby.

I Kapittel 10 peker medlemmene Rishaug og Opdal på følgende faglige og økonomiske konsekvenser:

- Et desentralisert undervisningstilbud gir alle barn samme mulighet til å bli oppdaget og tatt vare på i sin musikalske utvikling.
- Selv når talentene får undervisning ved en distriktsmusikk skole, er de fortsatt elever i sin egen musikk skole og deltar i det lokale musikk liv.
- Kvaliteten i musikkopplæringen vil kunne bli vesentlig forbedret. Særlig gjelder dette i de distrikter som har liten kontakt med det profesjonelle musikk liv i de største byene.
- Nivået hos søkerne til høyere musikkutdanning vil bli gradvis forbedret.
- Økt behov for høyt kvalifiserte musikere/pedagoger, vil kunne føre til styrking av de høyere musikkutdanningsinstitusjonene, f.eks. gjennom øking av antall studie plasser.
- Forslaget om en total styrking av det profesjonelle musikk liv i alle distrikter forutsetter en viss økning i de offentlige bevilgninger.
- Opprettelse av distriktsmusikerstillinger vil være av stor betydning for å få kvalifiserte lærere til distriktsmusikk skolene.
- De økte kostnadene for en økning av antallet studie plasser ved de høgre musikkutdanningsinstitusjonene må dekkes i sin helhet av staten.
- De nødvendige styrkingstiltak ved de kommunale musikk skolene bør kunne skje i takt med den forventede opptrappingen av statsstøtten.

- Kostnaden pr. elevplass i distriktsmusikkskolene vil bli vesentlig høyere enn i den lokale musikkskolen.
- Elevene ved distriktsmusikkskolene vil i prinsippet være elever ved de lokale musikkskolene. Det vil derfor være de lokale musikkskolene som har det økonomiske ansvar for distriktsmusikkskoleelevene.
- Distriktsmusikkskolen bør bistå eleven ved søknad om reisestipend hvis eleven må få sin undervisning et annet sted enn ved sin distriktsmusikkskole.

3. NOEN FORUTSETNINGER OG GENERELLE SYNSPUNKTER

Utvalget har basert sine drøftinger og forslag til tiltak på visse grunnleggende forutsetninger:

- Det finnes barn og unge som har spesielt gode forutsetninger for musikkutøvelse. En nærmere drøfting av dette følger i kap. 4. Utvalget har ikke tatt stilling til om de spesielle forutsetningene har sin bakgrunn i genetiske, miljømessige, eller motivasjonelle faktorer, eller kombinasjoner av disse, men konstaterer at det er noen barn og unge som har bedre forutsetninger enn andre for musikkutøvelse.
- Barn og unge med særlige forutsetninger for musikk har spesielle undervisningsbehov. Disse behovene kan normalt ikke møtes fullt ut gjennom musikkskolens ordinære undervisningstilbud. Det er derfor behov for et spesielt tilrettelagt tilbud for denne elevgruppen.
- Det er vesentlig å begynne tidlig med målrettet og systematisk arbeid, hvis man skal kunne utvikle seg som musikkutøver til høyt kunstnerisk nivå, d.v.s. utvikle seg både teknisk og interpretatorisk. Dette arbeid må påbegynnes lenge før en yrkesrettet utdanning normalt starter.
- Det å gi et spesielt tilrettelagt undervisningstilbud for denne elevgruppen må ikke sees som en erstatning for eller en motsetning til oppbygging av en musikkundervisning for alle. Det må fortsatt være en viktig kulturpolitisk målsetting å kunne gi alle som ønsker det, en god og rimelig musikkopplæring. En slik bredde er også en forutsetning for at elever med spesielle forutsetninger skal bli oppdaget, og dermed kunne få tilfredsstillt sine undervisningsbehov i musikk.
- Det å gi elever med spesielle forutsetninger et tilrettelagt undervisningstilbud må ikke føre til talentjakt og en tidlig og sterk spesialisering og styring i retning av musikkutøvelse. Utgangspunktet må alltid være barnets eget behov for musikk og musikkutøvelse og ikke samfunnets behov for musikere. Alle spesielle tiltak og undervisningstilbud som iverksettes for denne

elevgruppen må ta hensyn til barns rett til og behov for en allsidig personlighetsutvikling. Man må sikre at de ikke gjennom sitt musikkstudium på et tidlig tidspunkt stenger for andre utviklingsmuligheter og utdanningsveier.

- Det er et samfunnsansvar å ivareta de spesielle undervisningsbehov denne elevgruppen har, på samme måte som man ivaretar de behov elever med spesielt svake forutsetninger innen forskjellige områder har. Først når samfunnet tar dette ansvaret, vil det være mulig å utjamne de geografiske, sosiale og økonomiske forskjeller som idag er bestemmende for hvem som skal få utviklingsmuligheter.

4. BARN OG UNGE MED SPESIELLE FORUTSETNINGER FOR MUSIKK

4.1. Drøfting av begrepet spesielle forutsetninger for musikk

Det er selvsagt ikke mulig å se barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk (også kalt talenter) som en bestemt og klart avgrenset gruppe, som entydig kan utskilles fra andre med bare "normalt" gode forutsetninger. Det finnes alle grader av forutsetningsnivå, og mange ulike sammensetninger av delforutsetninger. Inndelingen i kategorier vil alltid være skjønnsmessig og plasseringen av en elev i den ene eller den andre kategorien vil måtte vurderes løpende.

Det er også problemer forbundet med en mer eksakt definisjon av begrepet "spesielle forutsetninger for musikk". Slike forutsetninger er normalt lettere å kjenne igjen og oppdage hos en elev enn å beskrive ved hjelp av ord.

Utvalget har likevel funnet det nødvendig å formulere noen kriterier for hva som legges i begrepet spesielle forutsetninger for musikk, eller talent.

Et talent for musikkutøvelse har:

- a. et meget stort behov for musikk og et engasjement som er så omfattende at det preger dets liv og personlighet.
- b. sterke musikalske kvaliteter. Dette vises bl.a. ved:
 - et meget godt gehør
 - god rytmefølelse
 - evnen til å lytte på en konsentrert måte
 - evnen til å lytte og å gjengi melodiske linjer
 - evnen til å gjøre musikken til sin egen, d.v.s. å gi fremførelsen et personlig preg
 - evnen til å trenge inn i et musikkstykke og fremføre det med overbevisning
 - evnen til å skape god tonekvalitet
 - spontanitet i en framførelse.
- c. gode forutsetninger for å utvikle tekniske ferdigheter for musikkutøvelse.

Et talent har med andre ord potensiale for å kunne bli utøvende musiker.

4.2. Antallet barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk

For å kunne planlegge en utbygging av undervisningstilbud for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk, er det vesentlig å ha en viss oversikt over hvor mange elever dette totalt sett dreier seg om. Utvalget finner det imidlertid vanskelig å gi en vurdering av dette av flere grunner:

"Spesielle forutsetninger for musikk" er et relativt begrep. Utvalget har, som framgår av pkt. 4.1. forsøkt å definere nærmere hva som legges i begrepet. Det vil likevel være et tolkningsspørsmål hva som legges i beskrivelsen av de forskjellige kriteriene. Det er også vanskelig å skille ut talentene som en klart avgrenset gruppe, fordi det finnes så mange typer og grader av talent. Det må derfor bli en skjønnsmessig vurdering hvor man skal trekke grensen mellom "vanlige" flinke elever og elever som har spesielle forutsetninger. Hvor vanskelig denne vurdering kan være ble tydelig illustrert ved den spørreundersøkelsen utvalget foretok til musikkskolene, hvor de ble bedt om å vurdere ut fra utvalgets kriterier hvor mange av elevene som kan sies å ha spesielle forutsetninger for musikk. (se vedl. 1) Prosentandelen talenter ved de aktuelle musikkskolene varierte fra 0% til 20%. Spredningen ville sannsynligvis vært betraktelig mindre hvis vurderingen var basert på grundig testing av elevene, og ikke som nå på mer usystematiske og uformelle observasjoner.

En annen usikkerhetsfaktor består i at bare en liten del av landets barn og unge i dag får en god grunnleggende musikkopplæring. Så lenge musikkskoletilbudet ikke er fullt utbygget, med undervisning av kvalifiserte lærere, vil et ukjent antall talenter aldri bli oppdaget.

Utvalget har likevel forsøkt å danne seg et bilde av hvor mange elever som kan sies å ha spesielle forutsetninger for musikk, gjennom å se på hvor stor prosentvis andel av de elever som nå går i musikkskolen som vurderes som talenter.

Som nevnt ovenfor var det meget stor spredning i musikk skolenes vurdering av dette. Utvalget har derfor valgt å bruke medianverdien framfor gjennomsnittsverdien ved bearbeidingen av svarene fra spørreundersøkelsen for å få et inntrykk av hvor stor andel av elevene ved musikk skolen det er som har spesielle forutsetninger for musikk.

Andelen talenter ved de 110 skolene sett under ett var 4.9% av den totale elevmassen.

Denne prosentandelen synes noe høy sammenlignet med de beregninger man finner i litteratur omkring talenter innenfor ulike felter. Med støtte i andre undersøkelser vil utvalget anta at ca 1-3% av de musikkaktive i en kommune har spesielle forutsetninger for musikkutøvelse. Utvalget vil likevel anbefale at det bør gis særskilte undervisnings-tilbud til en noe større andel for å sikre at man får med også de talenter som av forskjellige årsaker ikke yter maksimalt ved opptaksprøver, tester etc.

4.3. Beskrivelse og drøfting av de behov barn og unge med spesielle forutsetninger har.

Barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk er på de fleste måter ikke forskjellige fra andre. De har de samme grunnleggende behov for trygghet og kjærlighet i en familie og for sosial tilhørighet blant venner i et lokalmiljø. De trenger som alle andre å føle seg akseptert og få en god selvfølelse, og de har behov for utfordringer for å kunne realisere seg selv.

Det som imidlertid skiller denne gruppen fra andre, er at de kan ha vanskeligere for å få tilfredsstilt alle disse grunnleggende behov i sitt nærmiljø, hvis ikke forholdene legges spesielt tilrette.

Behov som kan være vanskelig å tilfredsstille.

Et behov som kan være vanskelig å tilfredsstille for denne gruppen, er den sosiale kontakten med jevnaldrende. En sterk satsing på musikk innebærer daglig mange timers øving i ensomhet og vil beslaglegge en stor del av fritiden for disse barna. De vil derfor tilbringe mye tid alene og vil ofte ikke kunne delta like aktivt som kameratene i andre fritidsaktiviteter, noe som kan føre til at det blir vanskeligere å få sosiale.

kontakter. Det å spille et instrument og bruke tid til øving er heller ikke like akseptert i alle miljøer. Dette kan føre til at barnet blir betraktet som "annerledes", blir ertet og får problemer med å bli respektert for det det er. Mangel på akseptering og kontakt med jevnaldrende vil kunne få negative konsekvenser for disse barnas sosiale og personlige utvikling.

Mulighetene for å få faglig utfordring og stimulans i lokalmiljøet kan også være begrenset. Mangel på gode lærere, på samspillmuligheter og på musikkmiljø generelt gir mange steder alvorlige begrensninger for disse barnas muligheter til å kunne realisere sitt potensiale. For de fleste instrumenterens vedkommende er det helt vesentlig at målrettet og systematisk arbeid med instrumentet påbegynnes i tidlig alder. Mangel på utfordring og stimulans kan føre til at de mister muligheten til å komme langt musikalsk, fordi en viktig formbar periode ikke blir utnyttet. Mangelen på stimulans kan også oppleves så frustrerende at de mister interessen og slutter å spille.

De problemer det er pekt på her viser at denne gruppen barn og unge har spesielle behov som må møtes for at de skal kunne utvikle seg faglig, menneskelig og sosialt.

Nødvendige forutsetninger for å møte behovene.

En første forutsetning for at talentene skal få gode utviklingsmuligheter er at de blir oppdaget og at man forstår at de har spesielle behov. Ansvar for dette må ligge hos musikkpedagogen og hos ledelsen for musikkskolen. Dette forutsetter at disse personene har den nødvendige faglige kompetanse til å kunne identifisere barn med spesielle forutsetninger, og til å kunne gi råd og veiledning til foreldre og elev. Det er spesielt viktig for denne elevgruppen at det er en nær kontakt mellom musikkskole og hjem, slik at man sammen kan finne fram til løsninger som vil gi det enkelte barn gode utviklingsmuligheter.

Disse barna har et stort behov for å treffe og være sammen med jevnaldrende med den samme musikkinteressen. De vil da kunne få tilhørighet i et miljø hvor de ikke skiller seg ut, og hvor de kan få kamerater de kan kommunisere med og identifisere seg med.

Det er også viktig at de gis anledning til å opptre i sitt lokalmiljø. Dette vil gi dem en mulighet for å markere seg overfor jevnaldrende og andre, og for å oppnå respekt for det de er og kan. Trening i å formidle musikk er også vesentlig for den musikalske utvikling.

Det er videre en rekke faglige behov som må møtes. For at de skal kunne utvikle seg maksimalt er det av avgjørende betydning at de så tidlig som mulig får en virkelig godt kvalifisert lærer. Talentene er ofte vare overfor hva som er faglig godt. Også av den grunn er det viktig at de får en god lærer for ikke å miste tiltroen og interessen. Lærere for slike elever må derfor ha en bred erfaring som utøvende musikere på et høyt nivå, kombinert med undervisnings erfaring.

Elevene trenger et undervisningstilbud som samlet kan gi teknisk utvikling, utvikling av musikalsk forståelse og kunnskaper og ferdigheter som kan støtte opp om musikkutøvelsen. Sentralt står også behovet for å spille sammen med andre jevnbyrdige samspillpartnere.

Det er innlysende at det kreves tid for å kunne møte disse faglige behovene. Talentene trenger mer undervisningstid enn andre elever, fordi de har større kapasitet og derfor rekker å lære mer mellom hver undervisningstime. De trenger også tid for å kunne arbeide med støttefag som musikkteori, gehørtrening etc., og tid til samspill. Ikke minst trenger de tid til øving og til å kunne fordøye de kunnskaper og ferdigheter de tilegner seg.

Det som er sagt ovenfor viser klart at det stilles store krav til miljøet rundt et barn med spesielle forutsetninger for at det skal utvikles godt faglig, sosialt og menneskelig. Det er foreløpig bare få steder i landet som kan tilby en bredt sammensatt, høyt kvalifisert lærerstab og derigjennom et faglig stimulerende miljø med muligheter for samspill og samvær og en bredde i undervisningstilbudet. Utvalget er likevel av den oppfatning at den vesentligste forutsetningen for at disse barna skal utvikle seg godt, er at de får oppleve den trygghet og tilhørighet som livet i en familie og i et lokalmiljø gir. Organisatoriske løsninger for å møte disse barnas spesielle behov bør derfor baseres på at de kan bo mest mulig hjemme til de er modne nok til å være borte fra familien i perioder.

5. UNDERVISNINGSMULIGHETER I DAG FOR BARN OG UNGE MED SPESEIELLE FORUTSETNINGER FOR MUSIKK

5.1. Innledning

Det finnes i Norge i dag forholdsvis få musikkundervisnings-tilbud som ivaretar de undervisningsbehov barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk har. Dagens situasjon er preget av en mangel på planmessig oppbygning og utbygning av slike undervisningstilbud. De tilbud som finnes har stort sett vokst fram som et resultat av lokale initiativ. Dette har bl.a. ført til at de er svært uensartede, og at det er blitt en meget skjev geografisk fordeling.

5.2. Muligheter for spesiell musikkundervisning innen det allmenne skoleverket

Det finnes ikke noen spesielle musikkklasser innen grunnskolen i Norge, slik en kan finne i de andre skandinaviske landene.

Innen den videregående skole finnes en 3-årig musikklinje. Ved opptak til denne linjen rangeres søkerne etter karakterer. Det foregår ingen vurdering av søkerens musikkfaglige kvalifikasjoner. I ett fylke har man imidlertid gjennom en spesiell tillempling av inntaksreglene fått anledning til å ta inn halvparten av elevene ut fra innsendte attester og bekreftelser fra musikkpedagoger, dirigenter etc.

Det kan stilles spørsmål ved om musikklinjen i dag gir et godt spesialisert tilbud. Opptaksreglene gjør at elevmassen blir svært heterogen med hensyn til musikkfaglige kvalifikasjoner. Dette gjør at undervisningen i gruppefag må legges opp på et forholdsvis elementært nivå. Mulighetene for samspill på høyt nivå vil også være begrenset. Det er svært mange obligatoriske undervisningstimer ved musikklinjen, noe som fører til at elevene får liten tid til øving. Det har også vært visse problemer med å få høyt kvalifiserte lærere til musikklinjen, særlig på mer sjeldne instrumenter. Dette gjelder spesielt de av skolene som ikke ligger i nærheten av større byer, hvor man kan rekruttere

lærere fra konservatorium, profesjonelt orkester etc. Det største problemet ligger likevel i at ungdom med spesielle forutsetninger for musikk risikerer å bli stengt ute fra linjen, hvis de ikke har gode karakterer fra grunnskolen.

Det finnes én musikkfolkehøgskole i Norge, Toneheim folkehøgskole. Skolen har 130 elevplasser. Søkerne vurderes ut fra dokumentert musikkbakgrunn, men ikke ved prøvespill. Man kan søke opptak fra 17 år, men skolen foretrekker eldre søkere. Av de 130 elevene er det i studieåret 85-86 bare 6 som er under 19 år. Skolen har mange godt kvalifiserte lærere. Elevene betaler for kost og opphold, men ikke for undervisningen.

5.3. Spesiell musikkundervisning ved siden av det allmenne skoleverket

Følgende tilbud finnes idag:

- Barratt Dues Musikkinstitut i Oslo har en s.k. fagskoleavdeling ved siden av en musikkpedagogisk yrkesutdanning. Fagskoleavdelingen har 55 elevplasser for ungdom i alderen 15-19 år. Opptak skjer etter prøvespill. Undervisningen omfatter 45 min. hovedinstrumentundervisning pr. uke, 45 min. musikkorienterende fag og 2-3 timer kammermusikk. Det brukes samme lærere som ved den musikkpedagogiske yrkesutdanningen. Elevene betaler en elevavgift.

- Bergen Musikkonservatorium tar opp hospitanter i 16-19 årsalderen. Opptak skjer etter prøvespill. Det finnes to tilbud: 1) 1/2-time hovedinstrumentundervisning pr. uke og deltakelse i kammermusikk og konservatoriets orkester. I studieåret 85-86 er det to hospitanter på dette tilbudet. 2) 45 min. hovedinstrumentundervisning pr. uke, klassetime, interpretasjon, kammermusikk, orkester. Det er i år to hospitanter på dette tilbudet. Undervisningen gis av konservatoriets lærere. Elevene betaler ikke for undervisningen.

- Buskerud Musikkonservatorium i Drammen har en s.k. videregående linje for ungdom mellom 16-19 år. Linjen har 35 elevplasser. Opptak skjer etter prøvespill. Undervisningen omfatter 45 min. hovedinstrumentundervisning pr. uke, 90 min. ensemblespill (valgfritt) og

90 min. musikkorienterende fag (valgfritt). Konservatoriets lærere underviser elevene. Elevene betaler en elevavgift.

- Norges musikkhøgskole i Oslo tar opp unge strykere som hospitanter. Søkerne gjennomfører en vanlig opptaksprøve og konkurrerer om studieplasser på lik linje med søkere til det ordinære fulltidsstudiet. Det er i studieåret 85-86 fem hospitanter i alderen 14-18 år. Undervisningen omfatter 45 min. hovedinstrumentundervisning pr. uke og deltakelse i kammermusikk og orkester i den grad det er praktisk mulig. Undervisningen gis av Høgskolens lærere. Elevene betaler ikke for undervisningen.

- Rogaland Musikkonservatorium i Stavanger tar opp s.k. førskoleelever i 16-19 års alderen i den grad man har ledig lærerkapasitet og/eller det er behov for et spesielt instrument i miljøet. I studieåret 85-86 er det 9 førskoleelever. Opptak skjer etter prøvespill. Undervisningen omfatter 45 min. hovedinstrumentundervisning pr. uke, klassetime og evt. orkester. Konservatoriets lærere gir undervisning. Elevene betaler ikke for undervisningen.

- Østlandets Musikkonservatorium i Oslo tar opp ungdom i 16-19 års alderen som hospitanter. I studieåret 85-86 er det tre hospitanter. Tilbudet omfatter 45 min. hovedinstrumentundervisning pr. uke og noe deltakelse i kammermusikk og orkester. Undervisningen gis av konservatoriets lærere. Elevene betaler ikke for undervisningen.

- Hordaland strykeorkesterforbund i Bergen har høsten 1985 satt igang et forsøksopplegg for 5 strykere i 15-16 års alderen. Undervisningen omfatter 45 min. hovedinstrumentundervisning, 30 min. musikkorienterende fag, 75 min. kammermusikk. I tillegg deltar elevene i et ungdomssymfoniorkester. Opptak skjer etter prøvespill. Elevene får fri fra skolen en ettermiddag i uken for å delta i undervisningen. Som lærere brukes musikere fra Harmonien i Bergen. Elevene betaler en elevavgift.

Flolinpedagogen Leif Jørgensen i Oslo startet 1980 opp et forsøk for 13 strykere i alder 9-12 år, som har fulgt opplegget til våren 1985. Han har nå tatt opp en ny gruppe på 13 elever i 9-12 års alderen. Elevene tas opp etter prøvespill og samtale. Undervisningen foregår på lørdager, ca. 8 timer hver gang. To timer brukes til orkester, resten til en blanding av individuell undervisning, klasses timer og kammermusikk. Lærerne er knyttet til Østlandets Musikkonservatorium. Elevene betaler en elevavgift.

5.4. Musikkskolenes tilbud til barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk

Mange musikkskoler forsøker på forskjellig vis å imøtekomme disse elevenes spesielle behov, f.eks. gjennom å tilby eneundervisning, lengre undervisningstimer, teori-/gehørgrupper, samspillgrupper etc. Ved flere skoler er slike tilbud en etablert og viktig del av virksomheten, og man har derigjennom kunnet føre elever opp til et meget høyt nivå.

Det er ikke mulig å gi en fullstendig oversikt over slike spesielle tilbud ved landets musikkskoler. Noen eksempler hentet fra forskjellige deler av landet viser både variasjon og mangfold, tilpasset lokale forhold.

Tromsø musikkskole har kammermusikktilbud, (kvartetter, kvintetter, kammerorkester) for både stryke- og blåseelever. Denne undervisningen er gratis for elevene. Dyktige elever får inntil 45 min. instrumental undervisning pr. uke. For viderekomne elever gis det spesiell undervisning i teori og gehørtrening.

I samarbeid med Troms sang- og musikkråd og fylkeskultur-sjefen driver Troms musikkskoleråd Troms ungdomssymfoni-orkester og Troms Ungdomskor. Opptak blir gjort etter prøvespill/sang og medlemmene er i alderen 14-24 år. Tiltaket har offentlig støtte.

Trondheim kommunale musikkskole har etablert tilbud om kammermusikkinstruksjon. Interesserte musikkskole-elever og andre kan søke om opptak i kammergrupper på linje med andre disipliner.

De fleste som deltar i kammergruppene er elever som er/har vært elever ved Trondheim kommunale musikkskole i flere år. Mange av disse elevene er interesserte i å forberede seg til opptaksprøver ved høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Denne undervisningen har vært organisert som en "lørdags-skole" og det arbeides med å få en offentlig godkjenning for lørdagsskolen som et organisert tilbud for spesielt interesserte og talentfulle elever.

Gjøvik musikkskole har i mange år gitt kammermusikktilbud til viderekomne elever. Flere strykekvartetter og en messingkvintett er i gang. Disse får ukentlig undervisning i kammermusikk i tillegg til den individuelle instrumentalundervisningen. Det gis også tilbud i samspill i skolens to kammerorkester. Det er ingen elevavgift for elevenes samspillaktiviteter.

I flere år har skolen hatt teoriundervisningstilbud. Dette blir gitt med en ukentlig undervisningstime og eleven går vanligvis i 2-3 år.

Det arbeides nå med godkjenning og finansiering av et forsøk med et spesielt week-end opplegg for en gruppe på ca. 10 talentfulle elever.

Bærum musikkskole har siden 1985 hatt lørdagsundervisning i samspill. Undervisningen gis til strykere, blåsere og pianister. Det har vært kammermusikkgrupper som klavertrio, kvartetter, kvintetter etc., og i alt ca. 35 elever har deltatt. Dyktige elever får inntil 45 min. individuell instrumentalundervisning pr. uke.

Det gis teori/gehør-undervisning som eget fag. Undervisningen gis med 2 timer pr. uke. Elevene kan avlegge diplomprøve i 3 grader. Grad 3 tilsvarer et nivå på linje med opptakskrav til høyere musikkutdanningsinstitusjoner.

Foreløpig gis det likevel ikke et spesielt tilrettelagt helhetelig undervisningstilbud til denne elevgruppen ved noen av landets kommunale musikkskoler. Ved musikkskolene i bl.a. Gjøvik og Trondheim er det, som nevnt ovenfor, utarbeidet planer for et slikt tilbud, men foreløpig har de av økonomiske årsaker ikke kunnet realiseres.

5.5. Resultat av spørreundersøkelse til musikk skolene

Ved den spørreundersøkelsen utvalget foretok var det bare 18 skoler som mente at de kan gi et godt nok tilbud til denne elevgruppen, mens 89 skoler mente at de ikke kan gi et godt tilbud, eller bare delvis makter det.

Det er kanskje også grunn til å tro at en øket informasjon og bevisstgjøring omkring de spesielle behov disse elevene har, vil kunne føre til at enda flere skoler vurderer sine muligheter for å gi et godt tilbud som mangelfulle.

Det ble oppgitt tre hovedgrunner til at skolene ikke makter å gi et godt tilbud:

62 av de 110 skolene mente at dårlig økonomi fører til et mangelfullt tilbud, fordi man ikke makter å gi teori/gehørundervisning, man har ikke ressurser til å undervise i mindre grupper, til å gi eneundervisning, til å gi mer undervisningstid til disse elevene m.m.

58 av de 110 skolene mente at mangel på høyt kvalifiserte lærere fører til et dårlig tilbud. Dette gjelder ikke nødvendigvis på alle instrumenter og på alle nivåer. Flere skoler bemerket imidlertid at problemet sannsynligvis vil komme til å bli større når skolene har vært i drift noen år og har bygget opp en god bredde.

46 av de 110 skolene mente at mangel på samspillmuligheter fører til at tilbudet for denne elevgruppen ikke er godt nok.

Utvalget har sett på om det er noen sammenheng mellom det at en skole oppgir en av disse årsakene og

- hvor i landet skolen ligger
- hvor stor skolens hjemkommune er
- hvor stor skolen er
- hvor mange elever med spesielle forutsetninger skolen

oppgir å ha.

Det framkom meget få statistisk signifikante tendenser i materialet, men det var en klar tendens i retning av at

- små musikkskoler oppgir mangel på kvalifiserte lærere som årsak i større grad enn middels store og store skoler.
- skoler i små kommuner oppgir mangel på kvalifiserte lærere som årsak i større grad enn skoler i middels store og store kommuner.
- skoler i Østlandsområdet oppgir mangel på kvalifiserte lærere som årsak i mindre grad enn skoler i andre deler av landet.

Dette er neppe særlig overraskende sammenhenger. Det som kanskje er mer overraskende er at det ikke framkom noen tendenser mellom økonomi og samspillmuligheter på den ene siden og de ovenfornevnte variabler på den andre. Problemene synes noenlunde jevnt fordelt.

5.6. Muligheter for å bli tatt opp som student ved konservatorium/høgskole

Ved Østlandets Musikkonservatorium finnes en tre-årig ikke kompetansegivende utøvende linje, hvor man ved opptak kan fravike kravene om artiumskompetanse i minimum fire fag. Studentene ved denne linjen kan derfor være helt ned til 16-17 år. Ved alle de andre konservatoriene og ved Norges musikkhøgskole stilles krav om artiumskompetanse i minimum fire fag. Dette begrenser mulighetene for å bli tatt opp som student før 18-19 års alderen.

5.7. Periodiske tiltak

I tillegg til de ovenfornevnte utdanningsmuligheter finnes det også periodiske tiltak for denne elevgruppen, hvor man i et kortere tidsrom samler en utvalgt gruppe barn og unge. Som eksempler kan nevnes Ungdomssymfonikerne, Norges nasjonale Ungdomskorps, Norges nasjonale brassband, De Unges Kammermusikkuke (Musikkfestdagene i Trondheim), Norsk

Kammermusikkforbunds kurser på Nansenskolen og Sund folkehøgskole m.fl. Disse tiltakene gir verdifull samspilltrening på et høyt nivå, under svært dyktige instruktører og dirigenter, men de kan likevel ikke erstatte et undervisningstilbud som går kontinuerlig gjennom året.

6. FORESLAG TIL PEDAGOGISKE TILTAK

6.1. Innledning

Utvalget vil i dette kapitlet legge fram en del synspunkter på målet for de pedagogiske tiltak som bør legges til rette for talenter, og på innholdet i et undervisningsopplegg. Utvalget har ikke utarbeidet en fagplan, dels fordi det faller utenfor utvalgets mandat, og dels fordi detaljene og den praktiske tilretteleggelse i et konkret undervisningsopplegg etter utvalgets mening bør utarbeides av de personer som skal ha ansvaret for undervisningen. Valg av innhold og arbeidsformer vil måtte skje bl.a. ut fra elevgruppens størrelse, elevenes alder, fordeling på instrumenter, og ut fra den praktiske organiseringen av undervisningsopplegget.

De skisser og synspunkter som er presentert nedenfor er konsekvenser av utvalgets mer prinsipielle syn på talentfulle barn og unges behov for særlige pedagogiske tiltak.

6.2. Mål

Formålet med å tilrettelegge spesielle undervisnings- og opplæringstiltak for barn og unge med særlige forutsetninger for musikk, er å gi den enkelte elev

- optimale muligheter til å utvikle sine tekniske forutsetninger for å utøve musikk vokalt og instrumentalt
- mulighet til grundig innsikt i og forståelse for musikk som kunstnerisk uttrykksform
- optimal erfaring i å uttrykke seg gjennom musikk
- mulighet til å forberede seg for høyere studium i musikk.

Kommentar

Utgangspunkt for disse målene er at enkelte barn og unge har særlige forutsetninger for å arbeide med musikk som utøvende kunstner. Forutsetningene omfatter tekniske/fysiske forutsetninger hos barna, gehør, personlig legning foruten inter-

esse og motivasjon. Den musikkundervisning som de fleste barn og unge møter i grunnskolen, musikk-skole og videregående skole, vil ofte ikke tilfredsstille de forventninger disse barn og unge med spesielle forutsetninger har. Disse forventningene omfatter bl.a.

- lærere som selv kan stå som kunstneriske forbilder for elevene, og som samtidig har pedagogisk innsikt og erfaring
- et utviklende miljø for samspill
- muligheter for å opptre
- faglige utfordringer
- et sosialt og menneskelig stimulerende miljø.

Det må være den enkelte elevs forutsetninger og motivering som bestemmer hvilke av målene som vektlegges mest, og i hvilken grad målene vil bli realisert. Det er grunn til å tro at de fleste elever, særlig i tidlig alder, har en uklar forestilling om hensikten med å arbeide med musikk. Det bør ikke være et mål å "styre" eleven inn mot en yrkeskarriere som musiker. Den spontane lysten til å musisere og å utvikle seg som utøver er i seg selv godt nok grunnlag for å tilrettelegge spesielle opplæringstiltak.

I løpet av ungdomsårene vil en del av dem som har spesielle forutsetninger for å arbeide med musikk, ønske å sikte seg inn mot et yrkesrettet høyere musikkstudium. De elever som ønsker dette, bør gjennom de tiltak som tilrettelegges, få anledning til å forberede seg for et slikt studium. Denne forberedelsen består i å tilegne seg vokale og instrumentale ferdigheter, spesielle kunnskaper i musikkteoretiske emner og å utvikle sitt gehør. Men forberedelsene består i enda større grad av å utvikle innsikt i det musikalske uttrykk i forskjellige tidsepoker og stilarter som grunnlag for et mest mulig modent forhold til interpretasjon.

6.3. Faglig innhold

6.3.1. Hovedinstrument

Gjennom hovedinstrumentundervisningen skal eleven

- utvikle sine vokale/instrumentale ferdigheter
- tilegne seg et bredest mulig repertoar
- utvikle evnen til å forstå og tolke ulike notebilder
- utvikle evnen til samspill
- få erfaring i å formidle musikk

For å kunne nå disse målene er det en forutsetning at hovedinstrumentundervisningen gir eleven en bred og allsidig utvikling. Undervisningen bør derfor omfatte

- ferdighetstrening
- innstudering av repertoar
- interpretasjon
- improvisasjon
- samspill
- opptredener

Det er en avgjørende forutsetning at hovedinstrumentlæreren har de nødvendige kvalifikasjoner for å kunne veilede eleven på et høyt nivå innen alle disse felter.

Ferdighetstrening: Gode instrumental-/vokaltekniske ferdigheter danner grunnlaget for å kunne formidle musikk på et høyt kunstnerisk nivå. Arbeidet med å tilegne seg tekniske ferdigheter må normalt starte tidlig for at et høyt teknisk nivå skal kunne oppnås. Gjennom systematisk ferdighetstrening skal eleven få et solid teknisk fundament for å kunne beherske sitt instrument/sin sangstemme. Rasjonell muskelbruk er en grunnleggende forutsetning for god teknikk og for å unngå muskelspenninger og skader. Eleven må derfor få kunnskap om og trening i dette tilpasset sitt instruments/ sin sangstemmes egenart.

Innstudering av repertoar: Eleven skal innstudere et repertoar som består av musikk fra forskjellige epoker og genre. Det er viktig å velge repertoar som gir spille-/sangglede. Repertoaret skal gi tekniske og musikalske utfordringer på alle stadier i elevens utvikling, og bør velges med tanke på de oppgaver eleven kan få som utøver.

Interpretasjon: Gjennom arbeidet med musikk fra forskjellige epoker og genre skal eleven få grundig kjennskap til innarbeidet oppførelsespraksis. På denne bakgrunn skal eleven utvikle selvstendige og bevisste holdninger, slik at interpretasjonene kan bli stilriktige, men samtidig personlig preget.

Improvisasjon: Arbeidet med improvisasjon er vesentlig for å frigjøre eleven som interpret. Det kan arbeides med besifringsspill, imitasjon, melodiskaping, improvisasjon over en gitt rytme-, melodi- eller akkordrekke m.m. Utvalget mener at eleven, i tillegg til de improvisasjonsøvelser som trekkes inn i hovedinstrumentundervisningen, bør gis tilbud om spesiell undervisning i improvisasjon. (Se pkt. 6.3.7.)

Samspill: For elever med spesielle forutsetninger for musikk vil samspill/sang være et helt nødvendig ledd i hovedinstrumentundervisningen. Det finnes en rekke aktuelle komposisjoner for flere instrumenter og ulike instrumentkombinasjoner, som egner seg utmerket både til undervisning og til opptredener. Elever på noenlunde samme nivå bør gis muligheter til å spille sammen i forskjellige grupperinger. (Se pkt. 6.3.2.)

Undervisning etter mesterklasseprinsippet bør inngå i planen. Ved slike fellestimer, hvor elevene etter tur undervises i medelevenes påhør, er det behov for en høyt kvalifisert akkompagnatør. Trening i å vurdere og kommentere medelevenes tolkninger bør inngå i fellestimerne.

Opptredener: Formidling av musikk er et helt vesentlig element i undervisningen av denne elevgruppen. Elevene bør gis meningsfulle oppgaver som utøvere i lokalmiljøet. Skolen bør arbeide aktivt for å gi utfordrende og

utviklende allsidige oppgaver av utøvende art i form av internkonserter, offentlige konserter, oppsøkende konserter, solistoppgaver m.v.

6.3.2. Kammermusikk

Deltakelse i kammermusikkgrupper, d.v.s. mindre ensembler hvor medlemmene har jevnbyrdige roller, som i f.eks. strykekvartetter, jazztrioer, messingkvintetter etc, gir gode muligheter for både musikalsk og personlig utvikling. De musikalske krav som stilles i samspillet vil kunne utvikle elevenes intonasjon, gehør, rytme og kunne virke motiverende for den individuelle øvingen.

I kammermusikk opplever ikke den enkelte elev at de individuelle prestasjoner står i fokus på samme måte som ved solistisk utøvelse. Situasjonen kan derfor oppleves som tryggere, spesielt i forbindelse med opptredener.

Gjennom deltakelse i kammermusikkgrupper vil elevene også få sosiale kontakter med andre barn og unge med stor musikkinteresse, og de vil kunne oppleve tilhørighet i et fellesskap.

Det ovenstående tilsier at kammermusikk bør ha en helt sentral plass i undervisningen av elever med spesielle forutsetninger for musikk.

Hovedsiktemålet for kammermusikkundervisningen er å inspirere eleven til intensivt arbeide med egen utvikling, både teknisk, musikalsk og kunnskapsmessig. Målet er også at eleven skal lære å uttrykke og formidle de kunstneriske kvaliteter som finnes i kammermusikkklitteraturen.

Som ledd i denne utvikling skal eleven

- utvikle evnen til samspill
- tilegne seg et bredest mulig kammermusikkrepertoar
- få erfaring i å formidle musikk
- få mulighet til å oppleve et sosialt fellesskap gjennom musisering.

Selve organiseringen av kammermusikkgruppene er av stor betydning for at de skal fungere godt faglig og sosialt. Det bør tas hensyn til følgende:

- Medlemmene i en kammermusikkgruppe bør stå på mest mulig likt nivå som utøvere.
- Medlemmene bør være mest mulig like i alder. En elev som er utpreget moden for alderen og som dessuten har høyt utøvende nivå vil imidlertid kunne bli akseptert av eldre gruppe-medlemmer.
- Medlemmenes personlighet bør passe sammen, slik at det kan dannes et positivt miljø i gruppen.
- I kammermusikkgrupper hvor dette er naturlig og mulig bør læreren helt i starten gjennomdrøfte med elevene og eventuelt deres foresatte om gruppe-medlemmene skal ha faste eller skiftende plasser, som f.eks. i en strykekvartett, hvor elevene kan skifte på å spille 1. og 2. fiolin og bratsj. Hvis det skal være faste plasser finner læreren, etter en samlet vurdering ut hvem som passer best til de forskjellige plassene (stemmene). Fordelen med denne løsningen er at gruppen relativt raskt kan arbeide seg fram til tilfredsstillende resultater, som også kan presenteres for publikum. Dersom gruppen foretrekker skifting av plasser har dette den fordel at flere av gruppens medlemmer får leder-trening. Gruppen må imidlertid bruke noe lengre tid på innøving av repertoar. Dersom det går for lang tid før gruppen får oppleve den utfordring og inspirasjon som ligger i å opptre for publikum, kan dette føre til svekket motivasjon. Her vil en måtte prøve seg fram i hvert enkelt tilfelle for å finne fram til den arbeidsform som gir de beste resultater.

Det repertoar som velges har stor betydning, og valget bør foretas ut fra flere hensyn:

- det bør være musikk som gir musikalske og tekniske utfordringer
- det bør være musikk som elevene liker og som gir spilleglede

- det bør være allsidig
- det bør omfatte verker som egner seg for opptredener.

Når barn og unge skal arbeide sammen i kammermusikkgrupper, vil læreren stå overfor svært sammensatte og til dels vanskelige oppgaver. Kammermusikkundervisning forutsetter derfor lærere som er høyt kvalifisert både faglig og pedagogisk.

6.3.3. Musikkteoretiske emner

Musikken i vår kultur er bygget opp av bestemte elementer. Det er viktig at alle som får musikkopplæring blir kjent med disse gjennom undervisning i musikkteori.

For elever med spesielle forutsetninger for musikk er det helt vesentlig å få slik undervisning parallelt med hovedinstrumentundervisningen. Den vil å støtte opp om deres utvikling som utøvere.

Arbeidet med musikkteori skal hjelpe elevene til å få innsikt i musikkens elementer og til bedre å forstå samspillet mellom disse. Slike kunnskaper vil gi elevene bedre forutsetninger til å arbeide med musikk på en selvstendig måte, og være av vesentlig betydning bl.a. i innstudering av nytt repertoar.

For elevenes musikalske utvikling er det av stor verdi å få kjennskap til et allsidig repertoar. Gjennom arbeid med musikkteori vil elevene få bred generell repertoarkunnskap og mer omfattende kjennskap til repertoar for hovedinstrumentet.

Gode musikkteoretiske kunnskaper er en viktig og nødvendig del i utviklingen av elevenes forhold til interpretasjon, og vil dermed være et viktig ledd i elevenes evne til å kunne formidle musikk på en personlig måte innenfor rammene av historisk og stilistisk praksis.

Musikkteori bør være en naturlig og integrert del i hovedinstrumentundervisning. På den måten vil teorien kunne settes i forbindelse med elevenes repertoar og følge deres utvikling på instrumentet. I et opplegg for denne elev-

gruppen vil det i tillegg være behov for musikkteori som eget fag. Utvalget mener derfor at det bør opprettes særskilt undervisning i musikkteoretiske emner. Undervisningen må gi elevene et solid musikkteoretisk grunnlag i et omfang som gir gode forutsetninger for eventuelle senere musikkstudier. Undervisningen bør gi kunnskaper innenfor musikkens elementer, terminologi, sats, form, stil, musikkhistorie, biografier etc.

Undervisningen i musikkteori har hittil mest vært gitt til eldre ungdom og voksne. Eksisterende undervisningsformer og -stoff er derfor i liten grad beregnet på yngre elever. Det er imidlertid vesentlig at undervisningen tilrettelegges i forhold til denne aldersgruppens forutsetninger. Sentralt i denne sammenheng er prinsippet at teoriundervisning i størst mulig grad bør ta utgangspunkt i praktisk musisering. Utvalget mener det vil være behov for å utvikle undervisningsmateriale og -metoder for musikkteoriundervisning for yngre elever.

I samarbeid med de høgere musikkutdanningsinstitusjonene bør det utarbeides en eksamensprøve i musikkteoretiske emner. Denne bør være i samsvar med kravene for opptak til høgere musikkstudier, og det bør arbeides mot en fremtidig ordning som godkjenner en bestått prøve som opptaksprøve til våre musikkutdanningsinstitusjoner.

6.3.4. Gehørtrening

Det å kunne høre og lytte med oppmerksomhet er det mest grunnleggende i all musikkoppdragelse. Gjennom motivert og konsentrert lytting vil man bedre kunne oppleve musikkens elementer som motiv, tema, rytme, harmoni og form og stilistiske trekk. For alle som utøver musikk er det derfor nødvendig med bevisst gehørtrening.

Målsetting med undervisningen i gehørtrening er å oppøve elevenes evne til å

- lytte på en konsentrert måte
- få auditive forestillinger ut fra et notebilde
- kunne omsette notasjon og auditive forestillinger til

musikkutøvelse.

Trening av gehøret inngår som en naturlig del av undervisningen på elevens instrument(er). Utvalget er av den oppfatning at elever med spesielle forutsetninger for musikk i tillegg må arbeide med gehørtrening særskilt.

Undervisningen i gehørtrening bør bl.a. legge vekt på

- intonasjon
- intervaller
- akkorder
- rytmelesing
- musikklytting
- musikalsk hukommelse.

Undervisningen må ta hensyn til gruppens sammensetning og bør så langt mulig samordnes med elevenes andre undervisningsdisipliner.

6.3.5. Klaver

Utvalget foreslår at elever som synger eller spiller et melodi-instrument, anbefales sterkt å ta klaverundervisning ved siden av sitt hovedinstrument. Det er tre hovedårsaker til dette:

- Spill på et akkordinstrument vil virke utviklende på andre sider ved gehøret enn et melodi-instrument.
- Spill på et akkordinstrument vil hjelpe eleven til å kunne plassere sin egen stemme inn i den musikalske sammenheng den står i i et flerstemmig musikkforløp.
- Akkordforståelse og grunnleggende klaverbeherskelse vil lette arbeidet med musikkteori og innstudering av reper-toar på hovedinstrument.

- Ut fra dette bør undervisningen i klaver legge vekt på
- grunnleggende klaverteknikk
 - gehørspill
 - transponering
 - notebildeanalyse
 - harmonisk analyse og akkordtrening
 - akkompagnement.

Det er en fordel om elevene kan begynne med klaverundervisning så tidlig som mulig, når øvingen på hovedinstrumentet ikke er så tidkrevende, og forskjellen i nivå mellom hovedinstrument og klaver ikke er så stor at elementært klaverspill kan oppleves som frustrerende.

6.2.6. Bi-instrument

Det er ønskelig at elevene får en bredest mulig musikkbakgrunn. De elever som ønsker det, bør derfor få anledning til å få undervisning på ett eller flere bi-instrumenter.

6.3.7. Improvisasjon/komposisjon

For utøvende musikere er interpretasjon av notert musikk det sentrale. Når utvalget mener at elevene bør arbeide med skapende elementer både i spill og i tilknytning til musikkteoretiske emner, og når det også foreslås at elevene skal kunne få undervisning i komposisjon og/eller improvisasjon som egne emner, har det to hovedårsaker:

- I all interpretasjon er det momenter av kreativitet. Utvalget mener at arbeid med skapende aktiviteter vil bidra til forståelse av kompositoriske nyanser og dermed også til levende interpretasjon.
- Mange elever har et behov for selv å skape musikk. Dette behovet bør imøtekommes gjennom spesiell undervisning.

Utvalget foreslår at det opprettes improvisasjonsgrupper blant interesserte elever, og at det gis anledning til individuell eller gruppevis veiledning i komposisjon.

Improvisasjonsundervisningen bør tilrettelegges ut fra gruppens sammensetning og elevenes interesser. Det kan arbeides

med jazz-improvisasjon (f.eks. blues-skjemaer) og mer frie improvisasjonsformer basert f.eks. på klang-, melodi- eller rytmetematikk. Det kan også arbeides med improvisasjon innen historiske stilarter, evt. i tilknytning til besifret bass, forsiringsteknikk o.l.

I komposisjon bør arbeidet legges individuelt opp. Det bør kunne omfatte studium av spesielle historiske komposisjonsteknikker og/eller arbeid av friere art ut fra den enkelte elevs interesser. Det bør legges til rette for at eleven får spille/høre en del av det som skrives.

6.4. Miljø

I kapittel 4.3. ble det framhevet at barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk kan ha vanskelig for å få tilfredsstilt sine faglige, sosiale og personlige behov, hvis ikke forholdene blir lagt spesielt tilrette for dem.

Igangsetting av spesielle undervisningstilbud for grupper av slike elever vil kunne gi dem bedre muligheter til å møte sine behov. Dette forutsetter imidlertid at det utvikles et miljø som er godt og fruktbart for den enkelte faglig, sosialt og personlig.

Med et godt faglig miljø mener utvalget at eleven skal møte et rikt musikkmiljø, hvor man gjennom spill, samspill, lytting, diskusjoner, demonstrasjoner etc. kan få stimulans og allsidige impulser. Kontakten med gode lærere og medelever på et høyt utøvende nivå skal kunne gi eleven forbilder og også gi eleven en "målestokk" som kan fungere som et korrektiv ved vurderingen av eget nivå.

Miljøet må likevel ikke være så konkurransepreget at det skaper angst og manglende selvtillit. En altfor sterk fokusering på sammenligning av elever bør derfor unngås. Hovedvekten av vurderingen bør ta utgangspunkt i den enkelte elevs framgang i forhold til sine forutsetninger og sitt tidligere nivå. Et godt faglig miljø innebærer også at elevenes engasjement og innsats blir tatt på alvor, og at de føler at de får bruke seg selv.

Som påpekt i kapittel 4.3. kan elever med spesielle forutsetninger for musikk få vanskelig for å få sosiale kontakter med jevnaldrende. Et spesielt undervisningstilbud for denne

elevgruppen må derfor tilrettelegges slik at elevene kan få oppleve fellesskap, tilhørighet og akseptering. Miljøet må preges av trygghet, toleranse og respekt for individuelle særpreg og av ansvar i forhold til den enkelte og til fellesskapet.

Utvalget mener at det er en rekke forutsetninger som må være tilstede for at man skal kunne oppnå et faglig og sosialt godt miljø. Mange av disse forutsetningene gjelder generelt for alle former for musikkundervisning. Utvalget har her valgt å trekke fram de forutsetninger man mener er spesielt viktige for denne elevgruppen og for denne typen spesialisert musikkundervisning.

- Lærerne må være svært godt kvalifisert som utøvere og pedagoger (se pkt. 6.5.).
- Lærerne må arbeide mot en felles målsetting og samarbeide med hverandre.
- Progresjon og krav må være tilpasset den enkelte elevs kapasitet og motivasjon.
- Elevene må jevnlig få utfordringer og stimulans i form av opptredener.
- Undervisningstilbudet må omfatte et visst minimumsantall elever, slik at meningsfulle samspillgrupper kan opprettes og at det kan dannes et "forum" for utveksling av ideer, kontakter etc.
- Ved opptak må det tas hensyn til at eleven skal passe inn i miljøet m.h.t. alder, nivå og instrument.
- Det må tas hensyn til elevenes alder og utøvende nivå når samspillgrupper skal settes sammen.
- Undervisningen bør foregå i lokaler som er godt egnet til undervisning, konserter og som også gir muligheter for sosialt samvær.
- Det må være tilgang på kvalitetsinstrumenter, avspillingsutstyr og undervisningsmateriale.

- Undervisningen må foregå på tider hvor elevene er uthvilt og har et faglig og sosialt overskudd. Det er en vesentlig forutsetning for utviklingen av et godt faglig og sosialt miljø at elevene kan få undervisning når de er uthvilte og opplagte og på en tid på dagen som de vanligvis konsentrerer seg om annet krevende skolearbeid. Både i utlandet og ved flere musikkskoler her i landet har man gode erfaringer av å benytte lørdagen til undervisning.
- Undervisningsstilbudet bør organiseres slik at det gir mulighet for samvær og felles opplevelser. Dette kan skje gjennom pauser i undervisningen eller mer organisert sosialt samvær, turer etc. Det kan også skje i forbindelse med faglige aktiviteter som ekskursjoner, turneer etc.
- Elevenes foresatte må engasjeres i arbeidet for å skape et godt sosialt miljø.

6.5. Lærerkvalifikasjoner

Det blir enkelte ganger hevdet at elever med spesielle forutsetninger for musikk i mindre grad enn "vanlige" elever er avhengige av å ha gode lærere. Det hevdes at fordi de har et uvanlig godt gehør, naturlig evne til å forme musikken, nødvendige fysiske forutsetninger for å tilegne seg en hensiktsmessig teknikk osv, kan de lettere finne fram til gode tekniske og musikalske løsninger på egen hånd. Det er likevel utvalgets mening at selv om disse elevene kan nå langt på tross av mangelfull undervisning, så er tilgangen på høyt kvalifiserte lærere likevel grunnleggende for om de skal kunne realisere sitt potensiale fullt ut.

Musikkbegavede elever er ofte vare overfor hva som er faglig godt. For at læreren skal kunne fungere som et kunstnerisk forbilde for elevene, må læreren selv være anerkjent som utøver på høyt nivå. Dette er en forutsetning for å kunne veilede elever m.h.t. interpretasjon og teknikk. Erfaring som utøver vil gi læreren oversikt over repertoar som egner seg godt både ut fra musikalsk og metodisk synsvinkel og som kan egne seg for opptredener av forskjellig slag. Med en bakgrunn som utøvende musiker vil læreren også bedre kunne veilede eleven i forbindelse med formidling av musikk til et publikum.

Denne elevgruppen stiller også spesielle krav til læreren m.h.t. pedagogiske kvalifikasjoner. Som for all vokal- og instrumentalundervisning er det avgjørende for resultatet at læreren makter å tilrettelegge en undervisning som både musikalsk og teknisk er mest mulig tilpasset den enkelte elevs forutsetninger. Disse elevene har en langt større kapasitet enn gjennomsnittseleven, og kan derfor både ønske og makte en raskere progresjon. Læreren må derfor sørge for at eleven får nødvendige utfordringer, men samtidig balansere kravene slik at det ikke oppstår et negativt press eller en forsert utvikling. Det at eleven bruker mye tid til musikk stiller også spesielle krav til lærerens evne til å motivere eleven, bl.a. gjennom valg av repertoar, variert og allsidig undervisning, avveining mellom arbeid mot kort-siktige og mer langsiktige mål, opptredener m.m. Talentene har ofte et utøvende nivå som vanligvis forbindes med voksne musikere. Det er viktig at læreren innser at de til tross for dette likevel er barn og ungdom og at de får lov til å være det. .

Selv om arbeidet med denne elevgruppen er usedvanlig inspirerende, må en være klar over at talentene ofte krever en innsats og oppfølging ut over det vanlige fra lærerens side. Lærerens entusiasme og engagement i sitt arbeid er derfor en nødvendig forutsetning for å kunne gi disse elevene en maksimal utvikling.

7. FORSLAG TIL ORGANISATORISKE TILTAK

Innstilling fra Kåre Hanken og Einar Solbu

7.1. Innledning

Utvalget tar som utgangspunkt at barn og unge med spesielle forutsetninger for musikk fins på alle alderstrinn og i alle geografiske områder av vårt land.

Utvalget mener at det må organiseres og gjennomføres særlige tiltak for at talentene skal bli funnet, og for at de skal få mulighet til å utvikle seg optimalt. Utvalget tror at det i en tid framover bør gjennomføres en rekke forskjellige tiltak. I det følgende vil en del av disse tiltak drøftes.

7.2. Premisser for utvalgets forslag

Utvalget har basert sine drøftinger av organisatoriske tiltak på følgende premisser:

- Alle talenter skal ha den samme mulighet for å kunne realisere sitt potensiale. Økonomiske og geografiske forhold må ikke være til hinder for at den enkelte skal få en musikkundervisning tilpasset sine forutsetninger.
- Alle talenter skal ha mulighet for å bo hjemme så lenge det er ønske om og behov for det, men likevel ha adgang til å få spesielt tilrettelagt musikkundervisning. Dette forutsetter en utbygging av tiltak over hele landet.
- Selv om det bygges ut spesielt tilrettelagte tilbud i alle regioner, må ikke den enkelte elev være begrenset til de tilbud som finnes i hjemmeregionen. Hvis det totalt sett blir vurdert som mest fruktbart for en elevs videre utvikling, bør eleven, i samråd med musikkskolen ha anledning til å søke seg til et undervisningstilbud i en annen region.

7.3. Den kommunale musikkskolens generelle ansvar for talentene

7.3.1. Musikkskolenes allmenne ansvar

For at alle talenter skal få samme sjanse til å bli funnet og til å få et godt grunnlag, må alle interesserte barn ha adgang til god musikkopplæring.

Det er fortsatt en rekke lokalsamfunn i Norge hvor barn og unge ikke har adgang til kommunal musikkskole. Utvalget ser det som helt avgjørende at det skjer en snarlig utbygging av den kommunale musikkskolen, slik at alle barn og unge har adgang til et offentlig musikkopplæringstilbud. For å gi alle barn adgang til musikkundervisning er det også vesentlig at musikkskolen ikke virker økonomisk ekskluderende eller på andre måter stenger barn ute. Det henvises til Kommunalrapport nr. 2/85 fra Norske Kommuners Sentralforbund.

Det bør også være et generelt krav til alle kommunale musikkskoler at de har en velkvalifisert lærerstab som arbeider etter anerkjente metodiske prinsipper. Det må derfor arbeides systematisk for en styrking av lærerkvalifikasjonene og en bedring av undervisningens kvalitet.

7.3.2. Musikkskolens faglige ansvar

Barn og unge som viser spesielt talent for musikkutøvelse må tidlig få mer undervisning enn det det normale opplæringsprogrammet i musikkskolen omfatter. Den ekstra undervisning som talentene på denne måten tilbys, må ivaretas av høyt kvalifiserte lærere og foregå i et faglig og sosialt inspirerende miljø.

Det vil måtte variere fra musikkskole til musikkskole hvor lenge skolen kan gi et fruktbart undervisningstilbud til talentene. Når skolen ikke lenger kan gi undervisning og miljø som virker stimulerende på eleven, må musikkskolen ta initiativ til særlige tiltak (se pkt. 7.4.).

7.3.3. Musikkskolens økonomiske og administrative ansvar

Utvalget mener at det er et vesentlig prinsipp at den lokale, kommunale musikkskolen skal ha det økonomiske og administrative ansvaret for talentets undervisning, uansett om denne undervisningen foregår ved den lokale musikkskolen eller andre steder. Dette ansvaret opphører først når eleven er over 19 år eller begynner ved musikklinje i videregående skole, eller i et musikkstudium. Hver musikk-skole må i sitt budsjett ha øremerkede ressurser som kan benyttes til spesielt tilrettelagt undervisning for talentene. Talentet skal forbli elev ved den lokale musikk-skolen, selv om undervisningen ikke foregår der, og skal på den måten kunne bidra til å stimulere miljøet der.

7.4. Særlige tiltak

Når den lokale musikkskolen ikke kan tilby den undervisning eller det miljø som talentet trenger, bør skolen ta initiativ til særlige tiltak som kan gi det unge talentet den musikkopplæring det bør ha. Slike tiltak kan organiseres lokalt, regionalt og sentralt.

7.4.1. Lokale tiltak

Utvalget foreslår at musikkskolene samarbeider over kommunegrensene om lærerkrefter i disipliner hvor dette er nødvendig for å sikre kvalitet på undervisningen. Man kan også gå sammen om å engasjere spesielt kvalifiserte (evt. tilreisende) lærere, arrangere seminarer, kurs etc. Hver av skolene som deltar i samarbeidet dekker utgiftene for sine elever som beskrevet under pkt. 7.3.3.

Utvalget er kjent med at slike former for samarbeid allerede foregår ved flere skoler og vil peke på verdien av dette for utviklingen av et godt undervisningstilbud for talentene.

7.4.2. Regionale tiltak

Det vil være et mindre antall elever som utvikler seg såvidt langt at de lokale tiltak, som er beskrevet under pkt. 7.4.1. ikke kan imøtekomme deres faglige behov m.h.t.

lærerkrefter, samspillmuligheter og miljø for øvrig.

Etter utvalgets vurdering bør det opprettes spesielle musikkskoleavdelinger (heretter kalt regionale musikkskoler), som kan gi et påbygningstilbud til spesielt talentfulle elever i en region. Det bør så snart som mulig bygges opp et tilstrekkelig antall regionale musikkskoler til at talenter over hele landet kan finne et undervisningstilbud innenfor rimelig reisetid.

En vesentlig forutsetning for oppretting av slike skoler er tilgangen på kvalifiserte lærere, fordi det kreves lærere med bl.a. meget høyt utøvende nivå. Det er derfor naturlig at de første regionale musikkskoler legges til de byer hvor det finnes profesjonelle orkestre eller ensembler eller høyere musikkutdanningsinstitusjoner, som det kan rekrutteres lærere fra. En videre utbygging av regionale musikkskoler på landsbasis må ses i sammenheng med utbygging av et profesjonelt musikkliv også utenom de større byene. Det vil være naturlig å se etablering av regionale musikkskoler i sammenheng først og fremst med oppretting av f.eks. profesjonelle musikerstillinger, distriktsmusikerordninger o.lign. og dessuten ved opprettelse av musikklinjer ved videregående skoler, musikkfolkkehøgskoler, lærerhøgskoler med musikklinje etc.

Utvalget foreslår at de regionale musikkskolene normalt organiseres som særskilte avdelinger ved de kommunale musikkskolene på de aktuelle stedene. Regionale musikkskoler bør også kunne organiseres på andre måter ut fra regionale og lokale forhold.

De regionale musikkskolene finansieres ved at den kommunale musikkskolen i elevens hjemkommune betaler en avgift som dekker kostnadene for en elevplass. De regionale musikkskolene bør i prinsippet være åpne for elever fra hele landet.

Opptak skjer etter en opptaksvurdering. Utvalget har i kap. 6 skissert det faglige innhold som foreslås for et slikt påbygningstilbud.

De regionale musikkskolene for talentfulle elever bør inngå et faglig og administrativt samarbeid. Det vil etter utvalgets oppfatning likevel kunne være en fordel om de

arbeider etter noe ulike prinsipper og med noe ulik profil, spesielt i de første årene.

7.4.3. Sentrale tiltak

På landsbasis finnes det noen få elever som er så talentfulle at de har behov for lærere og et faglig miljø på meget høyt nivå. Utvalget foreslår derfor at det, i den grad det er behov for det, opprettes undervisningstilbud ved en eller flere av de høgre musikkutdanningsinstitusjonene for barn og unge, som etter opptaksvurdering viser seg å ha helt spesielle forutsetninger for musikkutøvelse. Det faglige innhold i tilbudet bør etter utvalgets oppfatning være slik som beskrevet i kap. 6. Undervisningstilbudet finansieres ved at musikkskolen i elevenes hjemkommuner betaler en avgift for å dekke kostnadene for en elevplass.

7.5. Fordeler ved de foreslåtte organisasjonsformer

Utvalget ser flere fordeler ved en organisasjonsform som nevnt i punktene ovenfor, bl.a.

- alle barn får samme sjanse til å "bli oppdaget" som talenter
- alle talenter får anledning å motta undervisning av høy kvalitet og i et stimulerende miljø
- eleven forblir i lokalmiljøet så lenge dette miljøet kan imøtekomme deres behov
- selv om talentene mottar undervisning på andre steder enn i sin egen musikkskole, forblir de fortsatt elever i sin lokale musikkskole og kan delta i det lokale musikklivet
- det forblir et kommunalt/statlig ansvar å finansiere den spesialundervisning som musikk talentene har behov for
- man får utnyttet de best kvalifiserte lærerne både regionalt og nasjonalt til beste for de elever som har størst behov for det.

6. KONSEKVENSER AV UTVALGETS FORSLAG

Innstilling fra Kåre Hanken og Einar Solbu

Utvalget har tidligere i utredningen lagt fram forslag om hvem som i prinsippet bør ha ansvaret for undervisning av talentene, om undervisningens innhold og om organisatoriske tiltak. Ut fra forslagene vil utvalget peke på en del faglige, utdanningspolitiske og økonomiske konsekvenser.

8.1 Faglige og utdanningspolitiske konsekvenser

Utvalget mener at det allerede nå flere steder i landet finnes faglig og miljømessig grunnlag for å opprette særlige tiltak for talenter både av lokal, regional og sentral art. Etter utvalgets vurdering bør følgende iverksettes umiddelbart:

- I musikkskolene over hele landet gjennomføres det drøfting av skolens ansvar for spesielt talentfulle elever med tanke på en bevisstgjøring og en aktiv erkjennelse av ansvaret for disse elevene hos ledelse og lærere.
- I de musikkskoler som selv har kvalifiserte lærerkrefter til det, bør det gis ekstra undervisning til talentfulle elever.
- I miljøsterke musikkskoler og evt. andre institusjoner tas det initiativ til opprettelse av regionale musikkskoler for spesielt talentfulle elever. Initiativet bør tas i samråd med musikkskolene i regionen og regionens skolemyndigheter. De regionale musikkskoler som opprettes, skal ta sikte på å dekke både eget og andre musikkskolars behov.

Det bør i en forsøksperiode oppnevnes et utvalg for å følge og evaluere de regionale musikkskoler som opprettes. Utvalget bør ha representanter fra NOMU og fra de høyere musikkutdanningsinstitusjoner, foruten medlemmer med kompetanse og erfaring i å evaluere pedagogisk forsøksarbeid. Det bør også opprettes egne rådgivningsgrupper for hver regional musikkskole.

Når disse tiltakene er gjennomført, vil forholdene for en del barn og unge med spesielle forutsetninger være bedret. Det vil likevel være nødvendig med ytterligere tiltak, først og fremst fordi talenter i kommuner som ikke har musikk-skole kanskje ikke vil bli funnet, og fordi mange elever vil måtte reise lengre enn ønskelig. En del regioner vil også miste sine dyktigste elever på et for tidlig tidspunkt.

For å oppnå en situasjon som gir alle talenter en sjanse til å bli funnet og til å kunne utvikle seg optimalt, og for å styrke musikkmiljøet i alle regioner, bør det etter utvalgets vurdering snarest mulig settes alt inn på å

- bygge ut den kommunale musikkskolen i alle deler av landet slik at alle barn og unge har adgang til et offentlig musikkopplæringstilbud
- bygge opp regionale musikkskoler på så mange steder at alle talentfulle elever kan nå en slik skole innen rimelig reisetid
- styrke utdanningen av musikkskolelærere med tanke både på en generell kompetansebedring i de kommunale musikk-skoler, og på rekruttering av spesielt kvalifiserte lærere til de regionale musikkskolene
- avklare de høgre musikkutdanningsinstitusjonenes ansvar og oppgaver i forhold til de største talentene.

Utbyggingen av regionale musikkskoler for talenter vil langt på veg være avhengig av en utbygging av det profesjonelle musikkliv i regionene. Også ut fra disse hensyn bør det arbeides for en utbygging av profesjonelle musikerstillinger (strykekvartetter, blåsekvintetter etc).

I tillegg til de tiltak som er nevnt ovenfor, vil utvalget peke på følgende områder som det bør arbeides med i nær framtid:

- Sikring av det økonomiske grunnlaget for at de høyt talentfulle elevene kan komme til høyt kvalifiserte lærere og stimulerende fagmiljøer både i det normale skoleåret og ved spesielle kurser og seminarer f.eks. i sommerferien.

- Utvikling av lærestoff og undervisningsmetoder for barn og unge med særlige forutsetninger for musikk.
- Initiering av forsknings- og utviklingsarbeid for å øke innsikten i de spesielt talentfulles pedagogiske og sosiale behov, deres opplæringsituasjon etc.
- Kritisk vurdering av den videregående skoles undervisningstilbud til ungdom med særlige forutsetninger og interesse for musikkutøvelse.
- Avklaring av om det musikkteoretiske grunnlaget som kreves for høyere musikkstudium, kan gjennomgås og dokumenteres ved "eksamener" innen musikk skolens rammer.

8.2. Økonomiske konsekvenser

Utvalget forutsetter at det er musikkskolen som har det økonomiske ansvar for de tiltak som er nødvendige for at talentet skal utvikle seg optimalt.

Skal musikkskolen kunne gi et godt tilrettelagt undervisningstilbud til talentet, må det i budsjettet innarbeides særlige ressurser for å gi eleven spesielt tilrettelagt undervisning lokalt, regionalt eller sentralt. Det må aksepteres at kostnadene pr. elevplass for denne elevgruppen blir vesentlig høyere enn gjennomsnittet i en kommunal musikk-skole, dels fordi talentene skal ha mer undervisning og dels fordi bruk av høyt kvalifiserte lærere vil innebære bl.a. høyere lønnsutgifter.

Utvalget mener derfor at det i alle landets musikk-skoler umiddelbart bør

- settes av ekstra ressurser til talentfulle elever
- søkes, i samarbeid med de kommunale myndigheter, å skaffe penger til elever som har behov for økonomisk støtte til reise til en regional eller sentral musikk-skole. Pengene bør skaffes enten over musikk-skolens budsjett eller gjennom stipender o.l.

De offentlige institusjoner og de organisasjoner som har

ansvar for musikkopplæring, bør

- bidra til   fremskaffe midler til utvikling av lærestoff og undervisningsmetoder for talentfulle elever

- bidra til   fremskaffe midler til forskning og utviklingsarbeid i forbindelse med utvikling av fagplaner, organisatoriske løsninger, opptakskriterier m.m.

9. FORSLAG TIL ORGANISATORISKE TILTAK

Innstilling fra Kåre Opdal og Harry Rishaug.

9.1 Innledning

Utvalget går ut fra at barn og unge på alle alderstrinn med spesielle forutsetninger for musikk (i det følgende kalt talenter) er spredt over hele landet. Dette, sammen med til dels vanskelige kommunikasjonsforhold har utvalget lagt stor vekt på i sine konklusjoner.

9.2 Premisser for utvalgets forslag

Utvalget har basert sine drøftinger av organisatoriske tiltak på følgende premisser:

- Alle talenter skal ha den samme mulighet for å kunne realisere sitt potensiale. Økonomiske og geografiske forhold må ikke være til hinder for at den enkelte skal få en musikkundervisning tilpasset sine forutsetninger.
- Alle talenter bør få undervisningen så nær bostedet som mulig så lenge som mulig.

9.3 Utvalgets forslag

9.3.1. Utbygging av kommunale musikkskoler

Utvalget mener at det snarest må opprettes kommunale musikk-skoler i samtlige norske kommuner.

Det vises her til Kommunalrapport nr. 2/85 fra Norske Kommuners Sentralforbund, Kommunal musikkskolevirksomhet, hvor det bl.a. heter under pkt 3.4 Utgiftsfordeling, 3.4.3. Sitat:

"Arbeidsgruppen forutsetter en opptrappingsplan til totalt landsnivå i løpet av 3 år, slik at det er realistisk at samtlige kommuner kan ha kommunal musikkskole i løpet av 1980-årene."

9.3.2. Generell styrking av alle musikkskoler

Utvalget forutsetter at de kommunale musikkskolene skal ha ansvaret for å gi tilpasset undervisning til alle interesserte som ønsker tilbud ut over den musikkundervisning de kan få i skoleverket forøvrig. Dette gjelder også talentene.

Konsekvensen av dette er at de kommunale musikkskolene må gjøre sitt ytterste for å knytte til seg lærere med høyt utøvende nivå kombinert med utpregede pedagogiske kvaliteter. På denne måte kan det skapes et godt musikkundervisningsmiljø, hvor talenter kan bli oppdaget og tatt vare på tidlig i sin utvikling.

9.3.3. Interkommunalt samarbeid

Utvalget foreslår at musikkskolene samarbeider over kommunegrensene om lærerkrefter i disipliner hvor dette er nødvendig for å sikre kvalitet på undervisningen (kombinerte stillinger).

9.3.4. Distriktsmusikkskoler

For å skape et stort nok og godt nok undervisningstilbud/-miljø for de mest talentfulle musikkskoleelevene i regionen, foreslår utvalget at det opprettes påbygning ved noen musikkskoler og at disse skolene kalles distriktsmusikkskoler.

Når det gjelder det faglige innhold i påbygningstilbudet, vises til kapittel 6: Forslag til pedagogiske tiltak.

En sentral forutsetning for oppbyggingen av distriktsmusikkskoler er tilgangen på høyt kvalifiserte lærere.

Utvalget tilrår at distriktsmusikkskoler opprettes på bakgrunn av drøftinger, først og fremst i NOMU's fylkesavdelinger.

Hovedprinsippet må bli at den kommunale musikkskolen i hvert fylke, som etter en samlet vurdering har de beste forutset-

ninger for å organisere og administrere påbygningstilbud for talenter, gis status som distriktsmusikkskole. Ut fra behov og muligheter kan det i enkelte fylker etter hvert eventuelt bli aktuelt å gi flere skoler distriktsmusikkskolestatus.

Ved vurderingen av hvilke skoler som skal få distriktsmusikkskolestatus tilrår utvalget at det tas utgangspunkt i de forutsetninger som er beskrevet i pkt. 6.4.: Miljø.

Dessuten bør det legges vekt på at kommunikasjonene til distriktsmusikkskolene er hensiktsmessige for det område de skal betjene.

Utbyggingen av distriktsmusikkskoler på landsbasis må sees i sammenheng med styrkingen av det profesjonelle musikkliv også utenom de største byene.

For å skape et attraktivt fagmiljø for de høyt kvalifiserte utøvende pedagoger som behøves, vil det være nødvendig å plassere distriktsmusikkskolene på steder hvor det allerede finnes/kan opprettes f.eks.

- musikklinjer ved videregående skoler, folkehøgskoler og lærerhøgskoler.
- distriktsmusikergrupper.
- annen aktuell profesjonell musikkvirksomhet.

I denne sammenheng vil organisering av hensiktsmessige kombinerte stillinger være av stor betydning. Utvalget viser her til Norsk Kulturråds innstilling (Hagen-utvalget).

Videre vises til Kommunalrapport nr. 13/85 fra Norske Kommuners Sentralforbund: (se neste side)

"Fra regionmusiker-ordning til distriktsmusikerordning":

4.1.2. STILLINGSOPPBYGGING

Stillingene opprettes som kombinerte stillinger, som normalt bør omfatte:

50% utøvende virksomhet

50% pedagogisk virksomhet.

En såpass stor del av stillingen til utøvende virksomhet vurderes som nødvendig for å opprettholde et forsvarlig kunstnerisk nivå.

<u>Det pedagogiske virksomhet</u> <u>kan legges til:</u>	<u>Den utøvende virksomhet</u> <u>kan omfatte:</u>
- kommunale musikkskoler	- skolekonserter
- grunnskolen	- offentlige konserter, samarbeidskonserter
- videregående skole	- konserter i sosiale og medisinske institusjoner
- folkehøgskoler	- assistanse til det frivillige musikkliv
- høgskoler	- dirigent, ekstramusiker/ vikar i profesjonelle kor, korps, orkestre
- det frivillige musikkliv	- egenøving

9.3.5. Regionalt samarbeid

Utvalget forutsetter at det vil være nødvendig med samarbeid mellom distriktsmusikkskoler, også ut over fylkesgrensene, for å dekke behovet for høyt kvalifiserte spesiallærere.

9.3.6. Samarbeid med andre musikk institusjoner

Utvalget foreslår at distriktsmusikk skolene søker samarbeid med f.eks. de høyere musikkutdanningsinstitusjonene om lærere for å imøtekomme undervisningsbehov distriktsmusikk skolene selv eventuelt ikke kan tilby.

10. KONSEKVENSER AV UTVALGETS FORSLAG

Innstilling fra Kåre Opdal og Harry Rishaug

10.1. Faglige konsekvenser

Utvalget ser flere fordeler ved den organisasjonsform som er beskrevet i kap. 9:

- Et desentralisert undervisningstilbud gir alle barn samme mulighet til å bli oppdaget og tatt vare på i sin musikalske utvikling.
- Selv når talentene får undervisning ved en distrikts-musikkskole, er de fortsatt elever i sin egen musikk-skole og deltar i det lokale musikkliv.
- Kvaliteten i musikkopplæringen vil kunne bli vesentlig forbedret. Særlig gjelder dette i de distrikter som har liten kontakt med det profesjonelle musikkliv i de største byene.
- Nivået hos søkerne til høyere musikkutdanning vil bli gradvis forbedret.
- Økt behov for høyt kvalifiserte musikere/pedagoger, vil kunne føre til styrking av de høyere musikkutdannings-institusjonene, f.eks. gjennom øking av antall studie-plasser.

10.2. Økonomiske konsekvenser

Utvalgets forslag om en total styrking av det profesjonelle musikkliv i alle distrikter, slik det er beskrevet i punkt 9.3., forutsetter en viss økning i de offentlige bevilgninger.

I og med at det her er tale om flere forskjellige tiltak, jfr. pkt. 9.3.4., vil de offentlige bevilgningene kunne bli fordelt mellom stat, fylkeskommuner og kommuner.

Utvalget går ut fra at opprettelse av distriktsmusikerstillinger vil komme til å stå sentralt i den utbygging som må til for å kunne opprette distriktsmusikkskoler på for-

svarlig nivå rundt om i hele landet.

Om denne virksomheten heter det i kommunal rapport 13/85 pkt. 4.2. Rikskonsertenes engasjement, 4.2.3 Økonomisk:

"Skal distriktsmusikerordningen fungere tilfredsstillende, må staten komme sterkere inn med økonomiske midler enn det som ytes gjennom Rikskonsertene idag.

Vi siterer fra Innst. S.nr. 132 fra Kirke- og undervisningskomitéen om kulturpolitikk for 1980-årene og nye oppgaver i kulturpolitikken:

"Landsdelsmusikere/regionmusikere/fylkesmusikere.

De regionale musikerordninger står for en vesentlig kulturinnsats. Komitéen mener disse bør utbygges slik at de kan fungere som konserterende ensembler. Dessuten bør også andre fylker kunne opprette slike musikerstillinger.

Komitéen mener også at det vil være positivt å prøve nye former for fylkesmusikerordningen."

Regionmusikerordningen har til nå virket berikende på musikklivet i vårt land. Spesielt har ordningen gitt gode resultater i den nordligste landsdel.

På denne bakgrunn anbefaler utredningsgruppen en distriktsmusikerordning gjennomført for hele landet."

I pkt. 9.3. forutsetter utvalget en viss økning av antall studieplasser ved de høyere musikkutdanningsinstitusjonene for å kunne dekke et relativt stort behov for nye stillinger som utøvende pedagoger i distriktene.

De økonomiske konsekvensene av dette må i sin helhet bli et statlig ansvar.

De nødvendige styrkingstiltak ved de kommunale musikkskolene bør kunne skje i takt med den forventede opptrapping av statsstøtten. Når det gjelder undervisningen av talentene i distriktsmusikkskolene må det aksepteres at kostnadene pr. elevplass blir vesentlig høyere enn i den lokale musikk-skolen. Årsakene til dette er

- at all hovedinstrumentundervisning må foregå individuelt
- at elevene skal få et langt mere omfattende undervisningstilbud enn de får i det vanlige musikkskoletilbudet.

Utvalget forventer likevel at etablering av distriktsmusikk-skoler i alle fylker vil kunne gjennomføres uten større problemer. Det forutsettes at de elever som vil være aktuelle for distriktsmusikkskolene kommer fra mange forskjellige lokale musikkskoler i fylkene. Disse vil i prinsippet være elever ved de lokale musikkskolene, selv om de får sin undervisning ved distriktsmusikkskolene. Følgelig vil det være de lokale musikkskolene som har det økonomiske ansvar for distriktsmusikkskoleelevene. På grunn av høye kvalitetskrav til distriktsmusikkskolene, ventes det ikke å bli noen særlig stor prosent av elever i de lokale musikkskolene som blir aktuelle som elever ved distriktsmusikkskolene.

I de tilfeller en distriktsmusikkskole må inngå samarbeid med andre, jfr. pkt. 9.3.5. og 9.3.6., for å imøtekomme undervisningsbehov de selv evt. ikke kan tilby, bør skolen bistå elevene ved søknader om reisestipend.

SPØRRESKJEMA TIL MUSIKKSKOLEN

1. Musikkskolens navn:
2. Fylke:
3. Antall innbyggere i kommunen:
4. Antall elever i musikkskole:
5. Hvor mange av elevene kan sies å ha spesielle forutsetninger for musikkutøvelse? Ved vurderingen legges vedlagte kriterier til grunn Caelever

Kommentarer:

6. Mener du at din musikkskole gir et godt nok tilbud til elever med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse? (sett kryss) Ja.... Nei....

Kommentarer:

7. Hvis du mener at musikkskolen ikke makter dette, hva er årsaken? (sett ett kryss el. flere kryss)

Økonomiske årsaker.....

Mangel på kvalifiserte lærere

Annet.....

.....

.....

Kommentarer.....

.....

Svarfrist 7. okt. d.å.

KONKRETISERING AV BEGREPET SPESEIELLE FORUTSETNINGER FOR MUSIKK

Det er nærmest umulig å gi en klar og entydig definisjon av begrepet "spesielle forutsetninger for musikk" eller det som ofte kalles musikk talent. Dette er egenskaper som ikke er så vanskelige å oppdage men vanskeligere å beskrive ved hjelp av ord.

Dette er likevel nødvendig å formulere noen kriterier som kan fungere som retningslinjer ved vurderingen.

Et talent for musikkutøvelse har:

1. et meget stort behov for musikk og et engagement som er så omfattende at det preger dets liv og personlighet.
2. sterke musikalske kvaliteter. Dette vises bl.a. ved:
 - a. et meget godt gehør
 - b. god rytmefølelse
 - c. evnen til å lytte på en konsentrert måte
 - d. evnen til å lytte og å gjengi melodiske linjer
 - e. evnen til å gjøre musikken til sin egen, d.v.s. å gi fremførelsen et personlig preg
 - f. evnen til å trenge inn i et musikkstykke og fremføre det med overbevisning
 - g. evnen til å skape god tonekvalitet
 - h. spontanitet i en framførelse
3. gode forutsetninger for å utvikle tekniske ferdigheter for musikkutøvelse.

Et talent har med andre ord potensiale for å kunne bli utøvende musiker

K. OPDALS OG H. RISHAUGS BEGRUNNELSE FOR Å FREMME EN EGEN
INNSTILLING M.H.T. FORSLAG TIL ORGANISATORISKE TILTAK OG
KONSEKVENSER AV FORSLAGENE

Vi er de første til å beklage at utvalget synes å komme ut med en delt innstilling, men finner ikke at det er mulig å gå på akkord med prinsipper som må stå helt sentralt for oss i et arbeid som dette.

Ankepunktet fra får side er de uklarheter i ansvarsforholdene vi mener å lese ut av Hankens og Solbus forslag. Vi har sett det som et siktemål å legge fram et forslag som i størst mulig grad gjør det mulig å unngå uønskede konkurranseforhold institusjonene imellom, og arbeide for opplærings og utdanningstilbud med så klart forskjellige profiler at de framtrer som reelle alternative valg.

For oss har det vært viktig å bygge på det grunnlag som er lagt i tidligere utredninger og innstillinger, og det har vært helt naturlig - med de elever som her har vært målgruppe - å betrakte opprustningen av de kommunale musikkskolene som hovedsiktemål med innstillingen.

I følgende avsnitt er vi prinsipielt uenige, og mener forslaget vil kunne svekke musikkskoleutbyggingen:

Under pkt. 7.4.2. heter det:

"Utvalget foreslår at de regionale musikkskolene normalt organiseres som særskilte avdelinger ved de kommunale musikkskolene på de aktuelle stedene. Regionale musikk-skoler bør også kunne organiseres på andre måter ut fra regionale og lokale forhold."

Dersom fortoikningen av dette avsnittet skal kunne være at en folkehøgskole, musikkutdanningsinstitusjon o.a. i egen regi skal kunne organisere en regional musikkskole, er vi uenige i dette. Dersom det menes at den regionale musikkskolen kan legge sin undervisning i lokalene til en annen institusjon, er det selvsagt uproblematisk.

Under pkt. 7.4.3. heter det videre:

"Utvalget foreslår derfor at det, i den grad det er behov for det, opprettes undervisningstilbud ved en eller flere av de høgre musikkutdanningsinstitusjonene for barn og unge, som etter opptaksvurdering viser seg å ha helt spesielle forutsetninger for musikkutøvelse. Det faglige innhold i tilbudet bør etter utvalgets oppfatning være slik som beskrevet i kap. 6. Undervisningstilbudet finansieres ved at musikkskolen i elevens hjemkommune betaler en avgift for å dekke kostnadene for en elevplass."

Etter vår oppfatning er dette å invitere til en unødig konkurransesituasjon der musikkskolene må sies å være forhånds dømt til å tape. Dersom utdanningsinstitusjonene i egen regi skal gi denne type undervisningstilbud, burde de i det minste finansiere dette selv. Her foreslås et tilbud som må bli i konkurranse til musikkskolene, samtidig som musikkskolene skal bære alle utgiftene! Noe helt annet vil være at en regional musikkskole kan inngå et lærersamarbeid med en utdanningsinstitusjon gjennom ordningen ved kjøp av tjenester. I så fall vil musikkskolen ha det hele og fulle ansvar for denne eleven, og ethvert konkurranseforhold vil være eliminert.

Vi leser ut av Hankens og Solbus forslag til kap. 7 og 8 et klart pessimistisk syn på de regionale musikkskolenes mulighet til å føre sin undervisning av talentene fram til en ordinær opptaksprøve ved en musikkutdanningsinstitusjon.

Det må selvsagt aksepteres at de regionale musikkskolene vil kunne få problemer med å finne kvalifiserte lærere i alle disiplinene, og at de fra tid til annen må kunne sende en elev ut av regionen for å komme til den mest aktuelle lærer. Så lenge dette skjer fullt og helt i musikkskolens regi, har vi ingen motforestillinger. En målsetting for de regionale musikkskolene må selvsagt være å bygge opp sine undervisningstilbud slik at denne uheldige form for reisevirksomhet kan unngås, særlig for de yngre elevene.

Selv om en i dag ser mulighetene for en kontinuerlig musikkopplæring og utdanning fra de kommunale musikkskolene, vil de videregående skolars musikklinjer til utdanningsinstitusjonene viser vår debatt at strukturen ikke er klar nok.

Et utgangspunkt for en klargjøring kan f.eks. være:

- Musikkskolen bør ha ansvar for alle barn, unge og voksne som i tillegg til annen heltids skolegang eller arbeid, velger en frivillig musikkopplæring. Musikkskolen bør ha eneansvaret for musikkopplæringen til barn og unge i grunnskolealder.
- Musikkutdanningsinstitusjonene har ansvar for all yrkesrettet utdanning av musikere og pedagoger i postgymnasial alder.

Et tema som åpenbart forutsetter videre drøfting, er hvilke premisser utdanningsinstitusjonene bør legge til grunn for sine eventuelle tilbud til aldersgruppen 16 - 19 år. I dag gir både videregående skoler med musikklinjer og en rekke musikkskoler undervisningstilbud til denne elevgruppen. Noen av konservatoriene tilbyr også undervisning, f.eks. i form av hospitering eller direkte yrkesrettet utdanning (fortrinnsvis strykere).

Alt i alt er det viktig at vi alle går inn i drøftingen av disse spørsmål med den målsetting at det vi gjør på kort sikt ikke må komme i motsetning til det vi prioriterer på litt lengre sikt. Nettopp her ligger våre betenkeligheter i forhold til forslaget fra E. Solbu og K. Hanken.

Harry Rishaug
Kåre Opdal
9.6.86.